



НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ"

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

*Збірник наукових праць
за матеріалами науково-практичної
студентської інтернет-конференції*

(19 травня 2021 року)

Острого
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2021

УДК: 81.161.2+
81.111
ББК: 81.2 Укр.+
81.2 Англ.
С 88

*Рекомендовано до друку
засіданням ради факультету романо-германських мов
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 9 від 26 травня 2021 року)*

Редакційна колегія:

Худолій А. О., доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри англійської філології;

Ковальчук І. В., кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету романо-германських мов.

С 88 Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та перекладознавства : збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної студентської інтернет-конференції (м. Острог, 19 травня 2021 року) / за заг. ред. А. О. Худолія. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 108 с.

DOI 10.25264/26.05.2021/2

У збірнику містяться статті студентів та молодих науковців, присвячені проблемам мовознавства, перекладознавства, літературознавства та методики викладання.

Збірник рекомендується студентам-філологам та всім, хто цікавиться філологічною наукою.

УДК: 81.161.2+
81.111
ББК: 81.2 Укр.+
81.2 Англ.

© Видавництво Національного університету
«Острозька академія», 2021
© Автори статей, 2021

ЗМІСТ

<i>Василюк Віта Олегівна</i> ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПИСУ ПРИРОДИ У НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОМУ ТВОРІ	5
<i>Добронравова Аліса Станіславівна</i> СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ В БРИТАНСЬКОМУ ПІДРУЧНИКУ «FULL BLAST 4» Х. МІТЧЕЛА	11
<i>Льчук Ірина Віталіївна</i> СТИЛІСТИЧНА РОЛЬ СЛЕНГУ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ І ПІДХОДИ ДО ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Е. БЕРДЖЕСА «МЕХАНІЧНИЙ АПЕЛЬСИН»)	19
<i>Кірічок Надія Олександрівна</i> АНГЛОМОВНІ ЗАСТОСУНКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	25
<i>Коленчук Марина Василівна</i> ЛЕКСИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ СИТУАЦІЙ ЕМОЦІЙНОГО НАПРУЖЕННЯ У КНИЗІ ПОЛІ ГОУКІНЗ «ДІВЧИНА У ПОТЯГУ»	30
<i>Луньо Мар'яна Андріївна</i> ВИКОРИСТАННЯ ЕВФЕМІЗМІВ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ Д. ТРАМПА В ООН (2017-2020 РР.)	36
<i>Микитюк Ангеліна Ігорівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНОМУ СЕРІАЛІ «ЯК УНИКНУТИ ПОКАРАННЯ ЗА ВБИВСТВО»	42
<i>Міщук Яніна Олександрівна</i> ПРОБЛЕМИ АДЕКВАТНОГО ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	48
<i>Пархомей Наталія Олександрівна</i> ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ ШЛЮБНИХ ДОГОВОРІВ	53
<i>Просіна Аліна Віталіївна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ ДЖОАН РОЛІНГ У СЕРІЇ КНИГ «ГАРРІ ПОТТЕР» У ПЕРЕКЛАДАХ В. МОРОЗОВА ТА М. СПІВАК	58

<i>Савінська Людмила Юріївна</i> ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ АСПЕКТИ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ ЭУ СЕРІАЛІ “ЛІКАР ХАУС”	64
<i>Сарафін Анастасія Вікторівна</i> ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	71
<i>Чупринська Інна Ігорівна</i> СИНТАКСИС СКЛАДНОПІДРЯДНОГО РЕЧЕННЯ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	78
<i>Яковчук Ліана Тимофіївна</i> ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ ОБРАЗУ ЛЮБОВІ В КНИЗІ ДЖЕЙН ОСТІН «ГОРДІСТЬ І УПЕРЕДЖЕННЯ»	84
<i>Янкевич Світлана Олегівна</i> ФРАЗЕОЛОГІЗМИ Й ІДІОМИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ СЕРІАЛІ «BREAKING BAD»: ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	91
<i>Янковець Ірина Русланівна</i> УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ ПОЕЗІЇ РОБЕРТА БЕРНСА	96
<i>Ярошук Ірина Сергіївна</i> ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ	102

УДК 811.111`37.82-311.9

Василюк Віта Олегівна

Національний університет «Острозька академія»

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПИСУ ПРИРОДИ У НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОМУ ТВОРІ

У статті аналізуються описи природи у науково-фантастичному творі. До уваги взято науково-фантастичний твір Жюль Верна «Подорож до центру Землі». Визначено поняття «пейзаж», охарактеризовано типи опису природи. Крім того, досліджено лексичні та стилістичні особливості опису природи у аналізованому творі.

Ключові слова: опис природи, пейзаж, фантастика, лексичні та стилістичні особливості.

The article analyzes the descriptions of nature in a science fiction work. Jules Verne's science fiction work "Journey to the Centre of the Earth" is taken into account. The concept of "landscape" is defined, the types of the description of the nature are characterized. In addition, the lexical and stylistic features of the description of nature in the analyzed work of Jules Verne are studied.

Keywords: description of nature, landscape, science fiction, lexical and stylistic features.

Актуальність дослідження та постановка проблеми полягає в тому, що на сьогодні науково-фантастичні твори привертають увагу читачів, адже цей жанр має багато описів природи надзвичайної та нереальної. Вітчизняні вчені досліджували цей жанр та спостерігали за описами природи, визначаючи їхній характер, ідею у творах наукової фантастики. Ця проблема є значущою, адже описи природи несуть ідею автора та світогляд. Для лінгвістів описи природи є складником у творах, які можуть зображати внутрішній стан письменника, його ідеї, думки, його погляди на світ та на природу.

Аналіз досліджень та публікації. Пейзажні описи неодноразово привертали увагу дослідників у сфері лінгвістики. Існує велика кількість публікацій присвячених опису природи у творах. Вже у 1980-1990-х роках вчені: філологи та літературознавці почали детальніше вивчати та досліджувати тему природи у художніх творах. Серед дослідників не існує загальної думки про описи природи, а саме, який статус мають описи у творах. Одні вважають це змістовим і композиційним елементом твору, а інші мають думку, що опис може бути самостійним жанром, який вартий уваги та досліджень.

Проблематикою типів опису природи у літературних творах займаються вчені, такі як: Н. Ю. Абузова [1], М. Н. Епштейн [10], Е. Н. Себіна [8], Т. А. Чаплінська [9] та інші. Граматичні, лексичні, стилістичні особливості опису аналізували: І. Н. Анісімова [3], І. Л. Гуменюк [4], Г. П. Пасічник [7], саме ці вчені звертають увагу на те, що описи природи створюються переважно порівняннями та метафорами від яких розгалужуються всі інші стилістичні засоби мови.

Метою статті є виявлення лексико-стилістичних особливостей описів природи у творі Жуль Верна «Подорож до центру Землі».

Виконання **мети статті** передбачає виконання **наступних завдань:**

- Розглянути дослідження в загальному про описи природи, типи та функції опису.
- Визначити поняття «пейзаж».
- Розглянути жанр в якому писав письменник Жуль Верн.
- Проаналізувати описи природи у творі «Подорож до центру Землі» за наявністю стилістичних засобів та насиченістю лексикою.

Виклад основного матеріалу. Зображення оточуючого світу, пейзажу є важливим елементом композиції художнього твору, необхідною умовою його художньої та інформативної цілісності та невід'ємною частиною його структурної організації. Будь-який автор приділяє цьому елементу особливу увагу, пейзаж та опис природи створює відповідний настрій у читача. Спочатку слід визначити поняття «пейзаж». Ніби просте слова, але має неоднозначні поняття. На сьогодні існує багато визна-

чень «пейзаж». Словник літературних термінів трактує «пейзаж», як один із композиційних компонентів художнього твору [2]. Пейзаж у літературі є словесним зображенням природи: лісу, гір, моря, неба... [7, с. 49]. Основною функцією в загальному опису природи є те, що опис слугує фоном для дій та зображенням навколишнього середовища, а також часто пов'язують зі світоглядом автора твору. Дослідники О. І. Себіна [8], І. Л. Гуменюк [4] сходяться до одної думки, що пейзаж це зображення, образ живої та не живої природи світу. І. Л. Гуменюк [4] дає чітку та стислу класифікацію лінгвістичних ознак описів природи [4, с. 167]. Досліджуючи пейзажні описи, як елемент творів лінгвісти класифікують їх за різними критеріями. Ю. І. Ковалів [5] виокремлює статичні пейзажі – спокійні, врівноважене зображення природи, та динамічні пейзажі – вирування стихійних сил [5, с. 195]. За тематикою Ю. І. Ковалів розрізняє: сільський, степовий, лісовий, гірський, мариністичний (опис моря), урбаністичний та індустріальний пейзаж [5].

За естетичним критерієм М. Н. Епштейн виділяє: бурхливий пейзаж, ідеальний пейзаж: *«Однією з тенденції у розвитку ідеального пейзажу є його психологізація: місце перетворюється у час, а час стискається в одну єдину мить, коли душа здатна доторкнутися до ідеалу, сприйняти його в природі»* – зазначає М. Н. Епштейн [10, с. 36], а також фантастичний пейзаж, реалістичний пейзаж, символістський пейзаж та інші. Кожний тип пейзажу є особливим та має свої функції, будь-який пейзаж насичений відповідною лексикою та стилістичними засобами.

Так, як Жюль Верн писав твори у науково-фантастичному жанрі, притаманними рисами є точність, узагальнення понять, явищ. Характерною рисою наукового стилю є насиченість спеціальною лексикою та термінологією. У творах наукової-фантастики вживання термінів є поширеним явищем, тому що терміни та різна лексика допомагають автору відобразити та описувати явища, природу події. Важливою граматичною особливістю наукової-фантастики є стислість та компактність. Наукова фантастика насичена лексичними одиницями та має здатність змінювати словниковий запас на створення нових слів автором. Такий жанр використовує терміни, які можна розділити на семантичні класи, такі групи зустрічаються у описах

природи: назви рослин та дерев, тварин; лексеми на позначення місцевості, особливостей рельєфу; назви природних явищ; ландшафт. Найбільше увагу привернули назви рослин та фауни, тому що дуже помітно настільки автор захоплювався палеонтологією.

Провівши аналіз, виокремлено такі лексико-семантичні групи слів у науково-фантастичному творі Жуль Верна «Подорож до центру Землі».

- Назви рослин і дерев: *lycopodiums, lepidodendra, cactus, sphenophylla, asterophylla, plant debris, fucoïd, ferns...*

- Фауна: *mastodons, deinotherium, megatherium, sturgeon, saurian, alligators, crocodiles, chelonia, tapir, anoplotherium, crustaceans, ichthyosaurus, rhinoceros, camels, hippopotamus, megatherium* та інші.

- Явища природи: *wind, storms, waterspout.*

- Ландшафт: *mountain, fiords, seashore, rock, islet.*

- Гідроніми: *lake, rivers, streams, ponds, sea, waterfalls, hot springs, geysers, ocean.*

Типовою рисою описів природи є використання топонімів, науково-фантастичний твір Жуль Верна має їх значну кількість. Топоніми використовують функцію прямого посилання на географічне місце події, для опису об'єкта [6, с. 21]: *"The island of Amak", "The Vor Frelsers Kirk, "Valkyria", "Kronsberg", "Rejkiavik", "North Sea", "Skanger Rack", "Faroës", "Liedenbrock Sea", "Grampian mountains".*

Зазначивши, що у романі «Подорож до центру Землі», насичений лексикою, яка додає до описів природи яскравості та масштабності. Автор цікавився такою наукою, як геологія. Жуль Верн часто використовує у науково-фантастичному творі назви твердих та рідких речовин, що складають Землю, доповнюючи властивостями та структурою гірських порід. Наведено приклад цього твердження з твору: *«...including trachyte, basalt, and tuffs and agglomerates associated with streams of lava, have made this land of supernatural horrors» [11, с. 51].*

Стилістичні засоби у художньому творі мають велику роль, адже саме засоби надають вираженості предмету та явищу природи. Жуль Верн використав у пейзажних описах значну кількість епітетів, метафор та порівнянь.

Проаналізувавши науково-фантастичний твір «Подорож до центру Землі» найбільше вживано стилістичних засобів – епітетів, які надають опису природи образності та виразності: *wonderfully, scarcely, young, frightful, heavy, good, glaciers, innumerable, porous lake, new sea, gigantic size, Prodigious titanic effect, underground sea, terrible, enormous cetacean, siliceous tufa, saline waters, an olive hue, dazzling light, frightful chaos* можна зазначити, що епітети, мають семантичні групи слів, переважно це відтінки кольорів та гірські породи.

Фантастичний твір Жуль Верна, також має достатньо метафор, які характеризують природу: *“the grey clouds, moving mists, a desert sea, the sky is calm and motionless, the clouds resemble great bales of cotton foaming clouds”*.

Наведено приклад опису фантастичної печери, з використанням стилістичного засобу порівняння: *«It was like an aurora borealis, a continuous cosmical phenomenon, filling a cavern of sufficient extent to contain an ocean»* [11, с. 117].

Висновок. Науково-фантастичний твір має безліч надзвичайних описів природи, і саме описи виконують важливу функцію у творі. Пейзаж є елементом та засобом розвитку дій. Науково-фантастичний твір повинен мати обов'язково високий рівень деталізації та має насиченість спеціальною лексикою. Жуль Верн використовує лексику, яка репрезентує ландшафт, рослинність та клімат Ісландії, а також слова на позначення відтінків кольорів. Проаналізувавши стилістичні засоби у творі, письменник найбільше для опису використовує епітети, метафори, та порівняння. Найбільше за кількістю було вживано епітетів та метафор під час опису природу.

Дослідження описів природи у творі, будь-якого жанру є актуальним. Пейзаж у літературі є важливим, та є складовою твору. Особливо описи природи у фантастичному жанрі, насиченні різною лексико-семантичними групами слів, стилістичними засобами, завдяки цим особливостям описи природи є яскравішими, виразнішими.

Література:

1. Абузова Н. Ю. Типология пейзажа в лирике Ф. И. Тютчева: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. «Русская литература». Самара, 2000.

2. Аксенова Е. Пейзаж. *Словарь литературоведческих терминов*. М.: Просвещение, 1997. 613 с.
3. Анисимова И. Н. Основные лексико-семантические группы в составе литературно-художественного пейзажа. *Вестник Чувашского университета*. 2011. № 2. С. 200–206.
4. Гуменюк І. Л. Закономірності інтонаційного оформлення міських пейзажних описів англійської художньої прози. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки : науково-виробничий журнал*. 2018. № 3(54). С. 43–48.
5. Літературознавча енциклопедія: у двох томах / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. 624 с. (Енциклопедія ерудита).
6. Лук'яненко І. О., Полнікова А. С. Пейзажний опис у романі Т. Майн Ріда «The white chief». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2018. № 35, том 2. С. 19–23.
7. Пасічник Г. П. Лексико-семантичне вираження концепта “пейзаж” у тексті англійського роману. *Культуру народів Причорномор'я*. 2004. № 49. С. 49–51.
8. Себина Е. Н. Пейзаж. *Введение в литературоведение. Литература: основные понятия и термины: учебное пособие* / под ред. Л. В. Чернец. Москва : Высшая школа, 2000. С. 228–239.
9. Чаплінська Т. А. Місце та функції опису пейзажу в композиції художнього твору. *Нова філологія*. № 58. 2013. С. 198–200.
10. Эпштейн М. Н. Природа, мир, тайник вселенной: система пейзажных образов в русской поэзии. Москва: Высшая школа, 1990.
11. Jules Verne. *Journey to the Centre of the Earth*. Wordsworth classics. С. 185.

УДК 808.1

Добронравова Аліса Станіславівна
Національний університет «Острозька академія»

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИКИ ТА ТЕРМІНОЛОГІЇ В БРИТАНСЬКОМУ ПІДРУЧНИКУ «FULL BLAST 4» Х. МІТЧЕЛА

Статтю присвячено дослідженню структурно-семантичних особливостей лексики та термінології в британському підручнику «Full Blast 4» Х. Мітчела.

У лінгвістиці на сучасному етапі виникає необхідність дослідження способів перекладу текстів у світлі постійного розвитку термінології. Переклад специфічної термінології є важким в перекладацькому процесі. Термінологія – специфічний пласт лексики, який володіє структурними, семантичними і стилістичними особливостями. Вона відрізняється від загальноовживаних слів, від чого і займає вагоме місце в лексичній системі мови.

Виявлено, що термінологія, будучи особливою частиною лексичної системи мови, привертає увагу багатьох дослідників з огляду на свою багатогранність і численність.

Ключові слова: *лексика, термінологія, структурно-семантичні особливості, підручник «Full Blast 4» Х. Мітчела, ефективність, дидактичні параметри, навчально-методичний комплекс.*

The scientific article is devoted to the study of structural and semantic features of vocabulary and terminology in the British textbook “Full Blast 4” by H. Mitchell. In linguistics, at the present stage, it becomes necessary to research the methods of translating texts in the light of the constant development of terminology. Translation of specific terminology is difficult in the translation process. Terminology is a particular layer of vocabulary that has structural, semantic and stylistic features. It differs from

commonly used words, so it occupies an important place in the lexical system of language.

It was revealed that terminology, being a particular part of the lexical system of language, attracts the attention of many researchers due to its versatility and abundance.

Keywords: *vocabulary, terminology, structural-semantic features, textbook "Full Blast 4" by H. Mitchell, efficiency, didactic parameters, educational-methodical complex.*

Постановка проблеми. За останні кілька років в суспільстві значно зросла роль англійської мови, особливо, як засобу міжнародного спілкування. Вона уже визнана мовою професійного спілкування в різних сферах діяльності, а поява комп'ютерів поставило використання англійської мови в особливе становище у порівнянні з іншими мовами. Навчання іноземним мовам – процес досить специфічний. При цільовій настанові – домогтися практичного опанування іноземною (в нашому випадку – англійською) мовою – головне полягає у формуванні та подальший розвиток умінь і навичок користуватися англійською мовою як засобом спілкування. У зв'язку зі зростаючими вимогами суспільства до навчання англійської мови з'явилася гостра потреба пошуку більш ефективних шляхів підвищення якості навчання. Для успішного навчання педагогу важливо знати не тільки його сутність і внутрішню структуру, а й ті вихідні положення або принципи, якими потрібно керуватися. Вміла реалізація принципів в процесі навчання служить важливою передумовою його дидактичної ефективності. Одним з найважливіших з них є принцип наочності навчання [1, с. 19].

В даний час навчання іноземним мовам розглядається як один із пріоритетних напрямків модернізації сучасної шкільної освіти. Стало очевидно, що існування і успішний розвиток сучасного суспільства можливо тільки при певному рівні іншомовної грамотності його членів. Іншомовна грамотність сприяє: підвищенню конкурентоспроможності держави, розбудові економіки всередині країни (найбільший бар'єр при здійсненні спільних міжнародних проектів, створення спільних підприємств – мовний і культурний); входженню, інтеграції держави у світове економічне і культурне співтовариство; доступу до інформаційного

«всесвіту» і новітніх інформаційних технологій. Іншомовну грамотність в умовах, що склалися слід розглядати як економічну категорію. Інтегруючись з технічними науками, матеріальним виробництвом, вона перетворюється в безпосередню продуктивну силу.

Роль іноземної мови як навчального предмета зростає також у зв'язку з введенням нових державних освітніх стандартів. Перехід від психологічної парадигми до освітньої робить величезний освітній потенціал предмета «Іноземна мова» особливо затребуваним. «Іноземна мова» унікальний за своїми освітнім можливостям предмет, який здатний внести свій особливий внесок у головний результат освіти – виховання громадянина.

При вивченні мов і культур особливу увагу слід приділити автентичності та ціннісної значимості іншомовних матеріалів, які використовуються на уроках іноземної мови, для формування в учнів уявлень про сучасний полікультурний та багатомовний світ, про загальнолюдські та національні цінності, культуру спадщини рідної і зарубіжних країн. Використовуваний в навчальному процесі іншомовний країнознавчий матеріал повинен відповідати віковим особливостям, когнітивним і комунікативним можливостям школярів на кожному ступені навчання іноземних мов у середній школі.

Підручник – це ядро системи засобів навчання, основний компонент, який направляє діяльність вчителя і учнів, що відображає певний концептуальний підхід до навчання іноземної мови, цілі, принципи, зміст навчання, що в свою чергу визначає стратегію і тактику, систему навчання в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Повною мірою досліджено лише окремі структурно-семантичні особливості спеціалізованих текстів та термінів. Термінологія стала предметом зацікавлення таких наступних лінгвістів: В. М. Лейчик, А. В. Суперанська, Т. А. Мітрофанова, Л. В. Широкова, Р. Л. Береснева, А. О. Худолій. Особливостями теорії та практики перекладу термінології займався А. С. Герд. У своїх працях вивчала питання особливості мови та перекладу при навчанні М. Ю. Волгіна. Зацікавленість даною темою дослідників можна пояснити не тільки соціальною значущістю проблематики цього питання, але і його складністю та актуальністю. Однак, не зважаючи на розмаїття

тематик саме структурно-семантичні особливості лексики та термінології в британському підручнику «Full blast 4» Х. Мітчела ще не були об'єктом окремого комплексного дослідження.

Мета статті полягає у спробі здійснити структурно-семантичний аналіз лексичних і термінологічних одиниць на матеріалі британського підручника «Full Blast 4» Х. Мітчела.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Класифікація термінів.*

Спеціальна лексика (тобто сукупність лексичних одиниць спеціальних областей знання) складає величезну кількість нових словникових одиниць в сучасних мовах. Подібні високі темпи створення пов'язані зі швидкістю виникнення нового наукового знання або, інакше кажучи, зі швидкістю науково-технічного прогресу. Значна частка спеціальної лексики в мові і облік прогресу, як екстралінгвістичні фактори, роблять актуальними проблеми термінології – виразника наукового знання в мові.

Перша проблема термінології, з якою стикається будь-який дослідник – розпливчастість поняття термін. Термін це слово або словосполучення певної (наукової, технічної тощо) області знання, обране або створюване для найменування понять, яке потім багаторазово використовується в нормативних документах однієї або декількох галузей, що становлять міждержавний інтерес [7, с. 17].

Труднощі поділу масиву лексичних одиниць на терміни пов'язана з присутністю в термінологіях одиниць, схожих за формою з загальноживаними словами. Лексичні одиниці, які можуть функціонувати як в рамках спеціальної лексики, так і загальної називають консубстанціональними термінами [2, с. 84]. Гіпотези про походження таких термінів різняться. Л. В. Широкова акцентує, що термінологічний характер будь-якої лексичної одиниці на стадії виникнення і те, що саме втрата початкового характеру тягне за собою утворення пласта побутової лексики [7, с. 19]. Іншими словами, дослідниця говорить про процес детермінологізації, який має три різновиди:

- 1) перехід в загальну лексику зі збереженням вихідного значення;
- 2) метафоризація;

3) поява у терміна додаткового загальнолітературного значення [7, с. 21].

У будь-якому випадку детермінологізації термін виходить зі сфери термінології, проте семантичні зв'язки з вихідною системою можуть зберігатися. Факт присутності консубстанціональної лексики ставить під сумнів адекватність пред'явлення до терміну такої характеристики як специфічність вживання. Тісний зв'язок з певною галуззю знання прийнята лінгвістами за основну рису терміна [6, с. 11]. Інакше кажучи, слово можна назвати терміном, тільки тоді, коли воно вживається в певній галузі наукового знання в конкретному значенні.

Конкретність значення, або змістовна точність – одна з головних рис терміна. Змістовна точність терміна визначається шляхом постановки дефініції до терміну: виділяються родо-видові відносини поняття, усувається багатозначність і залежність від контексту. Таким чином, на відміну від загальноновживаної лексики, значення якої встановлюється мовцем і залежить від контексту, значення терміна зумовлено і зафіксовано в його дефініції [6, с. 12].

А.В. Суперанська зазначає, що сама дефініція, в цьому випадку повинна відповідати двом основним критеріям:

- 1) пояснювати поняття через більш прості семи;
- 2) містити тільки точні і необхідні елементи значення [5, с. 14].

Таким чином, вчена робить висновок, що конкретність і точність значення притаманні не кожному терміну, тому що існує чотири можливих семантичні стани термінологічної одиниці: 1) моносемія; 2) амбісемія; 3) еврисемія; 4) полісемія [5, с. 76].

В. М. Лейчик серед всіх інших властивостей терміна особливо виділяє системність, і постановляє, що термін існує тільки як елемент терміносистеми, тобто впорядкованої сукупності понять, що описують певну область людського знання [3, с. 26]. При цьому наголошується, що системність терміна простежується в створенні не тільки зв'язків на підставі значення, але також і на підставі граматичних характеристик термінологічної одиниці. Системність логічних відносин терміна – це ієрархія родовидових відносин і полиієрархії онтологічних відносин (відносин включення, збіги) термінів – з чого випливає, що тер-

міносистема, в цілому, складається на базі понять (або, інакше, концептів) [3, с. 81-83]. Таким чином, терміносистема є мовною (знаковою) моделлю конкретної області знання, і виявлення понятійної системи, першого ступеня у формуванні термінології, стає необхідним етапом при її впорядкуванні.

Журавлева виділяє у межах загальної категорії номінації три види термінів: 1) номінація через слово; 2) номінація через речення або словосполучення (пропозитивна); 3) номінація через висловлення (дискурсивна).

А. О. Худолій у своїй роботі «Функціональні зміни у мові американської публіцистики кінця ХХ – початку ХХІ століття» зазначає, що явище транстермінологізації супроводжується семантичним розширенням меж об'єму поняття терміна. Внаслідок таких змін терміни, раніше закріплені за однією сферою науки чи техніки, використовують для позначення понять іншої. Дослідник виділяє терміни різних сфер, що вживаються для позначення понять та явищ економіки та бізнесу:

- 1) ядерної фізики: meltdown;
- 2) астрономії: big bang;
- 3) техніки: high-octane economic growth;
- 4) театру та музики: to orchestrate;
- 5) ігор, спорту: low bar;
- 6) конфесій: market's nirvana [8].

Крім співвіднесеності терміна з поняттям, в сучасній термінології виділяється широкий спектр інших важливих вимог, яким повинен відповідати термін: точність, однозначність, відповідність нормам літературної мови, відсутність емоційного чи експресивного компонента, вмотивованість, стислість, системність. Зазначені умови є вимогами до терміна в ідеалі, однак на практиці виявляються терміни, які їм не відповідають, проте успішно використовують відповідно до їх понятійної мети.

Таким чином, питання про обов'язковість тих чи інших вимог залишається в даний час дуже дискусійним. Наприклад, вимога однозначності спростовується при вивченні конкретних терміносистем, де багатозначність вельми поширена. Сьогодні домінує думка, що однозначність терміна це не обов'язкова умова, а лише тенденція, стан, до якого прагне будь-яка терміносистема; на практиці ж однозначність терміна досягається завдяки

таким обмеженням, які накладають на нього умови кожного термінологічного поля [4, с. 13].

Існують різні класифікації термінів. Наприклад, В. М. Лейчик пропонує розділяти терміни по періоду їх появи і функціонування (терміни-архаїзми, терміни-неологізми), по авторству термінів (колективні терміни, авторські терміни), по нормативності (стандартизовані терміни, міжнародні терміни, неприпустимі терміни, рекомендовані терміни), по частоті вживання (високо-частотні терміни, низькочастотні терміни), за частинами мови (терміни-іменники, терміни-прикметники, терміни-дієслова, терміни-прислівники) [3, с. 32-33].

А.В. Суперанська ділить термінологічні одиниці греко-латинського походження в залежності від морфології на три групи:

- прості терміни;
- терміни-словосполучення;
- терміни, утворені шляхом основоскладання [5, с. 75-76].

До першої групи належать такі терміни як, наприклад, hemodynamic, asymptomatic, chronic. До термінів-словосполучень належать- infective endocarditis, ostial pulmonary vein. До третьої групи відносяться так приклади: artioventricular, drug-eluting.

Також вчена вказує, що основоскладання є основним джерелом формування медичної лексики і ділить способи утворення термінів медицини на префіксальний, суфіксальний і безафіксальний в залежності від використовуваних афіксів.

Отже, системність термінології не обмежується системністю логічних відносин, а й включає в себе мовну структуру. Виходячи з вищесказаного, при описі термінології неможливо обмежитися тільки описом понять її складових: також потрібне обґрунтування вибору тієї чи іншої мовної одиниці для вираження певного поняття, дослідження мотивації і внутрішньої форми слова – терміна.

Характеристика термінології у британському підручнику «Full Blast 4» Х. Мітчела.

У сучасному УМК англійської мови активно використовуються терміни. У кожному правилі, поясненні або вправі по граматиці обов'язково використовуються терміни. Часто без чіткого усвідомлення того, які частини мови використовуються, в яких

формах вони представлені, яку функцію виконують в реченні, які вивчають допускають багато помилок, тому що англійська мова вимагає чіткого дотримання правил.

Висновки. Таким чином, у статті систематизовано вимоги до організації програмного змісту підручника і навчально-методичного комплексу з іноземної мови та проаналізовано використання термінології та структурно-семантичних особливостей на матеріалі британського підручника «Full Blast 4» Х. Мітчела.

УМК «Full Blast 4» – це завершений курс англійської мови для загальноосвітньої школи, що забезпечує наступність між початковим, середнім та старшими ступенями навчання.

Загалом «Full Blast 4» – шестирівневий курс англійської мови для учнів середньої та старшої школи. Відповідає рівням A1 Beginner – B2 Upper-Intermediate. Курс містить сучасні і цікаві підліткам матеріали і теми, демонструючи, як англійська мова використовується в реальних життєвих ситуаціях і дозволяє студентам спілкуватися вільно, точно і впевнено. Курс орієнтований на збалансований розвиток всіх мовних навичок.

Література:

1. Волгина, М. Ю. Перевод терминов как ключевых единиц специального текста. *Перспективы науки и образования*. Москва, 2015. С. 170–175.

1. Герд А. С. Проблемы становления и унификации научной терминологии. *Вопросы языкознания*. 2011. № 1. С. 83–88.

2. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура. Изд. 2-е, испр. и доп. Москва: КомКнига, 2006. 256 с.

3. Международная анатомическая терминология/ Terminologia Anatomica. Москва: Медицина, 2013. 412 с.

4. Суперанская А. В. Общая терминология: Вопросы теории. Москва: Наука, 2003. 248 с.

5. Структурные модели терминов: вводный курс в терминологию для иностранных студентов / сост. Т. А. Митрофанова, Л. В. Широкова ; Изд. организация Нижегородская государственная медицинская академия. Н. Новгород : НижГМА, 2018. 22 с.

6. Основы терминологии и рецептуры: методическое пособие / сост. Л. В. Широкова, Р. Л. Береснева, Т. А. Митрофанова; Изд. организация Нижегородская государственная медицинская академия. Н. Новгород: НГМА, 2015. 96 с.

7. Худолій А. О. Функціональні зміни у мові американської публіцистики кінця ХХ – початку ХХІ століття: монографія. Острог: Вид-во НаУОА, 2006. 308 с.

УДК 81.25

Ільчук Ірина Віталіївна

Національний університет «Острозька академія»

СТИЛІСТИЧНА РОЛЬ СЛЕНГУ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ І ПІДХОДИ ДО ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Е. БЕРДЖЕСА «МЕХАНІЧНИЙ АПЕЛЬСИН»)

У статті досліджено особливості англомовного молодіжного сленгу, зокрема сленгу «надсат», проаналізовано різні підходи до перекладу сленгової лексики в контексті художнього твору та розкрито роль сленгізмів у художньому тексті на прикладі роману «Механічний апельсин» Ентоні Берджеса.

Ключові слова: молодіжний сленг, «надсат», соціолект, картина світу, ідіостиль.

This article deals with peculiarities of English teen slang, in particular, the slang 'nadsat'. In this work, we analyze various approaches to translating slang lexical units within the framework of fiction and reveal the role of slang in a literary text using the example of the novel 'A Clockwork Orange' by Anthony Burgess.

Key words: teen slang, 'nadsat', sociolect, world view, individual style.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Все частіше ми натрапляємо на сленг на сторінках художніх творів. Це й не дивно, адже процес глобалізації сприяє тісній взаємодії мов і культур. Таким чином, з'являються нові явища і поняття, модні і незвичні назви яких нерідко осідають у молодіжному сленговому лексиконі. Література, в свою чергу, наче дзеркало, відображає такі процеси. Ми вже звикли до того, що часто чуємо або використовуємо у власному мовленні сленгові одиниці. Однак набагато важче тим, хто має справу з перекладом художніх творів.

© Ільчук Ірина Віталіївна, 2021

Проблема перекладу молодіжного сленгу постала перед перекладачами роману «Механічний апельсин» Ентоні Берджеса. У статті «Стилістична роль сленгу в художньому тексті і підходи до його перекладу (на матеріалі роману Е. Берджеса «Механічний апельсин»)» ми з'ясуємо, чим особливий сленг «надсат», яка роль належить соціолектам в художній літературі, зокрема в романі «Механічний апельсин», та розкриємо декілька підходів до перекладу, якими послуговувалися перекладачі бестселера.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття сленгу становить інтерес для багатьох філологів-науковців. Цій темі присвятили свої публікації вже багато вітчизняних і зарубіжних науковців. І. В. Арнольд і В. А. Хомяков зробили великий внесок у дослідження англomовного сленгу 70-80-их років. Науковці К. Ю. Шеремета, Ю. В. Шуба та О. П. Дейкун зосереджують свою увагу на сучасному молодіжному англomовному сленгу. У сферу їх наукових інтересів входить також сленг «надсат», застосований Ентоні Берджесом у романі «Механічний апельсин». Однак тема молодіжного сленгу не є вичерпаною і становить перспективу для подальших наукових досліджень.

Мета роботи – виділити особливості молодіжного сленгу «надсат», дослідити стилістичну роль молодіжного соціолекту в художньому творі на прикладі роману «Механічний апельсин» Ентоні Берджеса та навести декілька можливих стратегій перекладу «надсату».

Для досягнення цієї мети виділимо такі основні **завдання**:

1. Виокремити декілька специфічних характеристик «надсатівського» сленгу;
2. З'ясувати основні стилістичні функції сленгової лексики в художньому тексті;
3. Проаналізувати роль сленгу «надсат» у романі «Механічний апельсин»;
4. Проаналізувати декілька підходів до перекладу роману «Механічний апельсин» на російську та українську мову;
5. Надати стислий опис нової можливої стратегії перекладу сленгу у згаданому романі Е. Берджеса.

Виклад основного матеріалу. Для початку з'ясуємо, що таке сленг. В. А. Хомяков розуміє це поняття так: «Сленг – це відносно стійкий для певного періоду, широко використовуваний,

стилістично маркований (знижений) лексичний пласт, компонент експресивного просторіччя, що входить в літературну мову, вельми неоднорідний щодо своїх джерел» [1].

Тепер, коли ми з'ясували, що таке сленг, варто перейти до значення сленгу в художньому тексті. Перше, що спадає на думку, це емоційно-експресивна функція сленгу. Соціолект допомагає висвітлити певний об'єкт чи явище в іронічному контексті, привернути увагу читача. Важлива роль, яку часто відіграє сленгу у художньому тексті – це контекстуалізація. Використання сленгової лексики допомагає краще розкрити деяких персонажів, дати уявлення про їх вік і походження. Іншими словами, створити необхідний контекст для чіткого розуміння того, в якому контексті розгортаються події твору. Світоглядна функція сленгу є близькою до контекстуальної. Сленг допомагає уявити, як персонаж ставиться до світу, які має цінності, чим живе. Окрім того, за словами дослідниці Оксани Таран, сленг є «способом розфарбувати похмуру дійсність» [5]. Вміло використаний сленг допомагає читачеві глибше зануритися в історію і відволіктися від проблем повсякдення. Також додамо, що сленг може мати функцію критики, розважальну, лінгвокреативну, когнітивну, номінативну, маскуючу (О. І. Шинкаренко) [7], розпізнавальну (О. Таран) [6], комунікативну та сигнальну стилістичні функції. Проте навіть цей перелік не є вичерпним.

Тепер, коли ми з'ясували, яку роль може відігравати сленг в художньому тексті, повернімося до роману «Механічний апельсин». Подорожуючи його сторінками читач неодмінно буде вражений сленгом, використаним у творі. Сам Берджес назвав свій доробок «лінгвістичною пригодою». [9] Однак, якщо дослідимо історичний період, коли було написано роман, побачимо, що «надсат» – це не просто бажання автора вразити читача. Створення цього сленгу мало певні історичні передумови, а його роль у тексті виявилася фундаментальною. «Механічний апельсин» було опубліковано 1962 р., в розпал «холодної війни». Тому не дивно, що Берджес використовує елементи саме російської мови для створення сленгу. Варто також зауважити, що російську мову у ті часи асоціювали із жорстокою машиною, яку являв собою СРСР. Можливо, тому Берджес для того, щоб створити «апокаліптичний» настрій, зробити атмосферу роману

максимально напруженою, вирішив поєднати мови народів, що знаходяться у протистоянні. Таким чином, «надсат» допомагає створити у творі атмосферу напруги.

Дослідниця О. П. Дейкун вважає, що яскрава палітра запозичень із російської мови підкреслює оригінальну індивідуально-авторську картину світу Ентоні Берджеса, допомагає йому створити вербальне полотно, що відображало би протест проти радянських реалій за допомогою різного ступеня видозміни російських слів [5]. Таким чином, використання «надсату» є способом самовираження автора, особливою рисою його творчої манери, його ідіостилю. Також «надсат» є своєрідним протестом проти жорстоких реалій і, попри свою різку натуру, змушує читача подивитися на агресію як на огидний і неприйнятний шлях вирішення конфлікту.

Що ж до стратегій перекладу такого складного і неоднозначного художнього тексту, тут кожен перекладач обрав свій шлях. Автор російського перекладу Євген Синельщиков обирає «одомашнення» сленгу і замість оригінального він використовує такий, що був притаманний молоді у 60-их – 80-их рр. Ось приклад: «*Then there was the starry very grim magistrate in the lower court govoreeting some very hard slovos...*» = «Старый веник судья в Суде низшей инстанции произносил гневные спичи» [3].

Володимир Бошняк, перекладаючи «Механічний апельсин» на російську, скористався стратегією «очуження» сленгу. Він зберіг деякі лексичні одиниці сленгу без змін (*ptitsa*), а деякі передав так, щоб вони були більш зрозумілими для російського читача (*deng = babki*) [2]. Розгляньмо переклад такого уривка: «*Our pockets were full of deng, so there was no real need from the point of view of **crasting** any more **pretty polly** to **tolchock** some old **veck** in an alley and **viddy** him swim in his blood...*»; переклад: «Карманы у нас ломились от **babok**, а стало быть, к тому, чтобы сделать в переулке **toltshok** какому-нибудь старому **hanyge, obtriasi** его и смотреть, как он плавает в луже крови...».

Переклад Олександра Буценка «Механічного апельсина» на українську наразі є єдиним. Буценко не перекладає «надсат» літературною українською, але і не створює ефекту відчуження (форенізації). Він вдається до використання в тексті суржика, знайомого для пересічного українця. Розглянемо приклад:

«*There were three **devotchkas** sitting at the counter all together, but there were four of us **malchicks** and it was usually like one for all and all for one*». В перекладі Буценка це звучить так: «Біля стойки сиділи рядком три **дєвочки**, але ж нас, **мальчіков**, було четверо, і ми дотримувалися правила: один за всіх, усі за одного» [4]. Такий переклад є частково-очуженим або форенізовано-доместифікованим.

Також у роботі «Сленг у художньому тексті: проблеми перекладу (на матеріалі роману Е. Берджеса «Механічний апельсин»)» ми пропонуємо нову стратегію перекладу «надсату». Вона полягає у перекладі слів із російськими коренями їх англомовними відповідниками. Для їх передання на письмі ми використали кирилицю. Ось приклад: «*Every day, my brothers, these films were like the same, all kicking and **tolchocking** and red red **krovvy** dripping off of **litsos** and **plotts** and spattering all over the camera lenses*»; в перекладі: «Кожного дня, братани, там показували одне і те ж – один лише **мікс-ап**, і багряна **блад** дрипала з **фейсів** і тіл, заляпуючи об'єктиви кінокамер» (переклад – І.І.).

Висновки. Отже, «надсат», перш за все, є яскравим прикладом англомовного молодіжного сленгу. Він має декілька особливостей, а саме: є унікальним винаходом Ентоні Берджеса, базований на суміші англійської мови з російською, а також, незважаючи на всю свою провокативність і незвичність, є повністю виправданим в історичному контексті.

Ми з'ясували, що сленг у художньому тексті може виконувати цілу низку функцій (емоційно-експресивну, контекстуальну, світоглядну тощо). Проте якщо говорити про «надсат», то його роль полягає у тому, щоб створити «апокаліптичний настрій», підкреслити ідіостиль автора та закликати читачів відмовитися від агресії на користь конструктивного вирішення конфліктів.

Нами було наведено декілька стратегій перекладу «Механічного апельсина» Ентоні Берджеса. Це і «одомашнення» сленгу Синельщикова, і «очуження» Бошняка та форенізовано-доместифікований підхід Буценка. Також у статті було наведено розроблену нами нову стратегію перекладу «надсату».

Перспектива подальшого наукового дослідження. Тема англомовного сленгу в художньому тексті – багатогранна, тому становить перспективу для подальших наукових пошуків.

Однією із ідей для майбутнього дослідження може стати створення узагальненого алгоритму перекладу молодіжних соціолектизмів на основі порівняльного аналізу перекладацьких стратегій декількох творів, що містять молодіжний сленг.

Література:

1. Беляева Т. М., Хомяков В. А. Нестандартная лексика в структуре английского языка национального периода. Л., 1980. 105 с. URL: <https://www.booksite.ru/fulltext/belyaeva/text.pdf> (дата звернення: 24.10.2020)
2. Бёрджесс Э. Заводной апельсин / пер. с англ. Бошняк В. Б. Ленинград: Художественная литература, 1991. 164 с. URL: http://loveread.es/read_book.php?id=8617&p=1 (дата звернення: 08.03.2021)
3. Бёрджесс Э. Заводной апельсин / пер. с англ. Синельщиков Е. П. Ленинград: Юность, 1991. 160 с.
4. Берджес Е. Механічний апельсин / пер. з англ. Буценко О. А. Львів: Кальварія, 2004. 160 с.
5. Дейкун О. П. Авторська картина світу і дійсність: “надсат” у перекладі українською (на матеріалі творчості Е. Берджеса). *Мовні і концептуальні картини світу: збірник наукових праць*. Київ, 2015. Вип. №1 (52). С. 219–227.
6. Таран О. Функції сленгізмів в сучасному українському неймінг-просторі. *Українська мова*. Харків, 2013. Вип. 3. С. 74–84. URL: <http://surl.li/skvx> (дата звернення: 23.10.2020).
7. Шинкаренко І.О. Ненормативна лексика в молодіжному мовленні як відображення психологічних і соціальних конструктів. *Метафора та її семіотичний контекст*. URL: <https://cutt.ly/uzn2IzN> (дата звернення: 05.03.2021).
8. Burgess A. *A Clockwork Orange*. UK: Penguin Books Ltd, 2001. 176 p.
9. Burgess A. *Introduction. A Clockwork Orange Resucked*. New York, London : W. W. Norton & Company, 1986. 192 p.

УДК 811.111:004

Кірічок Надія Олександрівна

Національний університет «Острозька академія»

АНГЛОМОВНІ ЗАСТОСУНКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті представлено аналіз вивчення англійської мови за допомогою додатків «Duolingo» та «LinguaLeo». Досліджується вплив застосунків на вивчення англійської мови.

Ключові слова: англійська мова, вивчення, ефективність, прикладна програма.

The article presents an analysis of learning English using the applications «Duolingo» and «LinguaLeo». The influence of applied programs on learning English is researched.

Keywords: English language, study, effectiveness, application software.

Актуальність теми: В умовах стрімкого розвитку суспільства, його “діджиталізації” питання різноманітності методів викладання англійської мови питання є досить актуальним. Система таких методів становить цілий комплекс, який і слугує засобом передачі інформації від вчителя до учня.

Станом на сьогодні триває процес реформування системи загальної середньої освіти, що передбачає створення “нової української школи”. Одним із ключових компонентів цієї реформи є елемент вільного спілкування іноземною мовою, що ще раз підкреслює важливість використання сучасних методів навчання учнів.

Аналіз стану розробки проблеми. Дослідження на цю тему проводили такі науковці як: Є. Дмитрієва, С. Крашен, Є. Носенко, Є. Полат, Т. Полідова, Г. Селевко, Л. Цветкова та інші. Вони вважають що однією із найважливіших проблем у сучасній методиці викладання іноземної мови є – рецептивні уміння – читання

та аудіювання. Вони передбачають: розпізнавання і прогнозування граматичних та синтаксичних структур писемного і усного мовлення, розпізнавання та розуміння лексичних одиниць та навички сприймання та розуміння слух звуків та зміну інтонації.

Мета статті. Визначити місце сучасних англомовних застосунків (платформ) серед інших методів навчання.

Виклад основного матеріалу. Застосунок – користувацька комп'ютерна програма, що дає змогу вирішувати конкретні прикладні задачі користувача. Таким чином, якщо особа має бажання отримати певну інформацію застосунок дає змогу її швидко і у доступній формі отримати.

Вивчення англійської мови – це складний, поступовий процес, який потребує використання різноманітних методів навчання з боку вчителя та вимагає значної розумової діяльності від особи, яка навчається. Використання мобільних чи інших застосунків (платформ) дає змогу застосовувати різні форми передачі інформації до учня: вправи, тести, статті, відео, музика. Вказані застосунки мають власну базу з інформацією, що полегшує роботу для вчителя з підбором матеріалу для заняття за певною тематикою. В свою чергу, це також і полегшує роботу для учня, оскільки не потрібно завжди носити з собою стіс книг для вивчення граматики, виконання вправ, достатньо лише відкрити застосунок на телефоні чи планшеті. При цьому завдання можна опрацьовувати як і дома за столом так і під час поїздки у вагоні метро.

Для подальшого аналізу ефективності застосунків, як методу для вивчення англійської мови, нам потрібно визначити переваги та недоліки при їх використанні:

1. Кроссплатформеність або ж багатоплатформеність передбачає що застосунками можна користуватись не тільки на смартфоні а й на стаціонарному комп'ютері, ця особливість є найбільшою перевагою при виборі навчальних платформ.

2. Ціна якби це не було банально але при виборі будь чого ми відштовхуємось від ціни, і вирішуємо чи влаштовує вона нас чи ні. Цей фактор не можна не взяти до уваги. Отже – ліцензовані прикладні програми часто коштують дуже багато. У випадку із застосунками, є надзвичайно багато безкоштовних програм, проте при використанні студент чи викладач зіштовхнеться з

постійним переглядом реклами, там чином розробники реалізують низьку ціну на свій продукт, що у свою чергу, можна віднести як до переваг, так і до недоліків їх використання;

3. Відсутність вірусів – завантажуючи застосунок з офіційного сайту виробника, користувач може бути впевненим, що програма пройшла перевірку на наявність вірусів;

4. Синхронізація – під час використання застосунків, усі дані зберігаються через обліковий запис, який користувач створює при реєстрації у додатку і, наприклад, почавши виконувати вправи на іншому пристрої, всі дії які проводив студент або викладач збережуться.

Далі хотілося б розглянути найбільш популярні та вживані застосунки для вивчення англійської мови та дати їм коротку характеристику.

Duolingo- одна із найпопулярніших застосунків для вивчення іноземних мов [1].

Вона легка у використанні та має приємний інтерфейс. Програма забезпечена файлами pdf формату із докладним викладом інформації (граматика, фонетика та вокабуляр) на обраній користувачем мові.

Учень може регулювати кількість уроків на тиждень і програма нагадає що сьогодні заплановане заняття, окрім цього застосунок пропонує обрати мінімальний або ж максимальний час який користувач буде проводити за вивченням мов.

Уроки розділені на теми, коли користувач тільки починає працювати з платформою йому пропонуються завдання від найлегшого до найважчого, також вправи часто повторюються але у різній складності щоб матеріал краще засвоювався.

Duolingo доцільного використовувати у шкільних програмах для урізноманітнення навчального процесу інтерактивними вправами на різні види мовленнєвої діяльності. Цей застосунок є чудовим стартом для людей, які хочуть вивчити англійську з “нуля”, проте даний продукт має багато недосконалостей в розділі аудіювання. Начитка слів, словосполучень та речень, що пропонуються користувачам не є чіткою, має також багато фонетичних помилок а саме:

- різниця у звуках при повторенні одного й того ж самого слова декілька разів підряд;

- вимова спікера не є чіткою, що створює труднощі у розумінні слів, словосполучень та речень, і як наслідок не правильне звуконаслідування у користувача ;

- інтонація, диктор вимовляє всі слова, словосполучення та речення не надаючи їм інтонаційного забарвлення;

- пропуски слів при прослуховуванні аудіо запису, в деяких випадках на аудіювання, диктор не промовляє інтонаційно наголошені слова;

Отже, вищевказаний застосунок не може використовуватись, при вивченні фонетичного аспекту англійської мов, та не може бути прикладом у звуконаслідуванні поданих слів, словосполучень та речень.

LinguaLeo – один із найвідоміших сервісів для вивчення англійської мови. Окрім сайту, у компанії також є доволі функціональний додаток. Програма орієнтована на користувача будь-якого віку та будь-якого рівня володіння англійської мови [2].

Учень може розпочати вивчення англійської мови як з рівня A1(Starter), так і вдосконалити свої знання і навички вже маючи рівень B2(Upper-Intermediate). Цей застосунок дуже легкий у використанні, при авторизації вам пропонують вибрати важчий рівень англійської, але якщо ви не знаєте або ж не впевнені у точності вашого вибору, ви можете пройти тест і тоді вже приступити до заняття, завдання чергуються між собою і ви ніколи не знудитесь опрацьовувати граматичні вправи. Тести об'єднуються у теми і змістовно пов'язані між собою. Після проходження першого тесту, застосунок аналізує ваші варіанти відповідей і підбирає інформацію та завдання індивідуально, базуючись на рівні володіння англійською та результатах тестування. Проте додаток є лише частково безкоштовним всі інші уроки доступні тільки після оплати.

Вищевказаний застосунок, не може використовуватися, як цілісне джерело для вивчення англійської мови, аби досягти бажаного результату програма має використовуватись у комплексі з іншими формами навчання.

Аналіз додатку Lingualeo, показав що розробники зробили акцент на лексичній частині, так як сервіс має за мету збільшити або ж удосконалити словниковий запас користувачів [5]. Безпе-

речно робота з додатком вимагає слідувати декільком умовам: підключення до Інтернету, мати в наявності ноутбук, комп'ютер або ж інтерактивну дошку, наявність часу в рамках шкільного уроку, або вільного часу.

Перевагою цього за стосунку, також є можливість перевірити пророблені завдання та відстежувати результат.

Отже, Lingualeo – ефективна та цікава програма, що дає результати за максимально короткий період, збільшує лексичний запас слів, та вчить використовувати отриману інформацію на практиці [7].

Висновок. Підбиваючи підсумки проведеного аналізу англійських застосунків для вивчення англійської мови, ми можемо сказати що для розробників освітнього програмного забезпечення, слід звернути увагу на більш інноваційний та детальний підхід до створення програмних та мобільних комплексів для вивчення англійської мови. Загалом, проаналізовані застосунки, не можуть бути використані як основні джерела для вивчення англійської мови. Вони мають значні недоліки, що не дають користувачу отримати комплексну інформацію. Duolingo та Lingualeo можуть використовуватись, як додаткові ресурси для вивчення або ж відточення практичних навичок. Ці прикладні програми варто поєднувати із іншими більш конструктивними джерелами вивчення англійської мови.

Література:

1. Herrera Jessica. The Duolingo effect. The Sundial. February 1, 2017. URL: <https://sundial.csun.edu/109207/arts-entertainment/the-duolingoeffect/>.
2. Lingualeo. URL: <http://lingualeo.com/ru> (дата звернення 12.04.2021).
3. Vesselinov Roumen. Duolingo Effectiveness Study. John Grego. URL: <https://s3.amazonaws.com/duolingo-papers/other/vesselinov-grego-duolingo12.pdf>.
4. Эшназарова М. Ю. Moodle – свободная система управления обучением. Образование и воспитание. 2015. № 3. С. 41–44.
5. Духович В. Я вивчаю англійську мову на LiguaLeo, а ви? URL: <https://uway.com.ua/vyuchyty-angliyskumovu-samostijno/>.

УДК 81.111'373

Коленчук Марина Василівна

Національний університет «Острозька академія»

ЛЕКСИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ СИТУАЦІЙ ЕМОЦІЙНОГО НАПРУЖЕННЯ У КНИЗІ ПОЛІ ГОУКІНЗ «ДІВЧИНА У ПОТЯГУ»

У статті досліджуються лексичні та стилістичні засоби ситуацій емоційного навантаження у романі «Дівчина у потягу» Полі Гоукінз. У статті описано тропи та лексичні маркери опису ситуацій.

Ключові слова: колоквіалізми, вульгаризми, сленгізми, синоніми, антоніми, епітети, метафора, метонімія, гіпербола, оксиморон, порівняння, зевгма, тропи.

In the article there is researched lexical and stylistic devices of situation of emotional load in the novel «The Girl on the Train» by Paula Hawkins. The article opens stylistic devices and lexical markers of describing situations.

Key words: colloquialisms, vulgarisms, slangisms, synonyms, antonyms, epithets, metaphor, metonymy, hyperbole, oxymoron, comparison, zeugma, stylistic devices.

Постановка проблеми. Художній стиль відіграє істотну роль у літературному процесі та є невід'ємною частиною повсякденного життя. Ця ніша літератури потребує більшого дослідження науковців. Художня література є не тільки ефективним засобом донесення інформації до читача, а й засобом формування певних поглядів, що досягають завдяки використанню різноманітних мовних засобів. Лексико-стилістичний аналіз романів часто використовують для поглиблення знань розмовної англійської мови. На велику увагу аналізу роману «Дівчина у потягу» заслуговують художні засоби, тропи та лексичні особливості опису емоційного навантаження у романі.

Мета статті – аналіз лексико-стилістичних одиниць роману «Дівчина у потягу» Поли Гоукінз під час емоційного навантаження.

Об'єкт дослідження – роман «Дівчина у потягу» Поли Гоукінз.

Предметом дослідження є лексичні та стилістичні засоби вираження емоцій, що функціонують у романі.

Основним завданням статті є показ результатів дослідження лексичного та стилістичного складу роману Поли Гоукінз «Дівчина у потягу».

Виклад основного матеріалу. Художня література – складова частина літератури, сукупність писаних та друкованих текстів певного народу, епохи чи людства. Художній твір – багатогранна система, яка налічує чимало кодів та засобів мови для увиразнення тих чи тих подій роману. Саме через ці коди, засоби та символи читачі художньої літератури розкривають те навантаження подій, яке хоче передати автор.

Художній твір – це особлива знакова система. Як і всі інші стилі мовлення, художній має свої стилістичні та лексичні особливості. Ці особливості мають вплив на сприйняття читачами тексту, виявляються у осмисленні та розумінні подій у творі.

Лексика у художньому творі складається із номінативної та емоційно забарвленої [1, с. 13]. Номінативна лексика – це основна частина лексичного складу творів. Лексичними засобами (емоційно забарвленими) таких творів є вживання архаїзмів, історизмів, синонімів, антонімів, колоквіалізмів, сленгізмів. Часто у художніх творах вживають фразеологізми, ідіоми, приказки, прислів'я та крилаті вислови.

Стилістична особливість художніх творів є використання тропів. Це слова чи словосполучення, вжиті у переносному значенні, використані для збільшення виразності тої чи тої події.

Найпоширеніший із них – епітети (образне означення, яке підкреслює ознаки предмета чи явища) та метафори (слова, вжиті у переносному значенні, на основі подібності певних ознак). Також вживають у творах метонімію (перенесення одних ознак явища на інші на основі їх подібності), гіперболу (художнє перебільшення), оксиморон (поєднання непоєднуваних явищ) та порівняння (образне розкриття явища, порівнюючи його з

іншими ознаками). Менш використовувані тропи це градація і клімакс. Градація – наростання емоційного та експресивного навантаження предметів чи явищ. Вживають також персоніфікацію – надання неживим предметам людських якостей. Інколи у творах автори використовують зевгму. Це стилістична фігура, яка характеризується тим, що одне слово чи словосполучення поєднується із кількома частинами речення.

Роман Пола Гоукінза «Дівчина у потягу» характеризується використанням різних засобів вираження емоційного напруження. Характерним у цьому романі є вживання просторічної лексики, тому у творі зустрічаємо колоквіалізми, вульгаризми та сленгізми.

Прикладом вживання колоквіалізмів роману є:

"I open my presents. I have a pretty silver bracelet with onyx inlay from Evie, and a black silk teddy and matching kickers from Tom, and I can't stop smiling" [5, с. 131]. У реченні наявні неформальні слова, які використовуються у повсякденному спілкуванні люди усіх вікових категорій [2].

Досліджуючи вульгаризми у романі «Дівчина у потягу» Пола Гоукінз можна виділити такі: *"bloody ages"* [5, с. 47], *"piss off"* [5, с. 51], *"fucking bitch"* [5, с. 15], *"bullshit"* [5, с. 48] та інші. Вульгаризми слугують для показу того, що персонажі у романі є людьми не вищого ешелону. У читачів завдяки цьому формується емоційний стан, який він переймає від героїв роману.

Чимало синонімів використано у романі «Дівчина у потягу». У ході дослідження виокремлено такі синоніми: *"happy"* [5, с. 48] (веселий) і *"joyful"* [5, с. 2] (радісний); *"extraordinary"* [5, с. 15] (надзвичайний), *"incredible"* [5, с. 73] (неймовірний), *"unbelievable"* [5, с. 122] (немислимий), *"great"* [5, с. 4] (чудовий).

У романі наявні також і антоніми. Приклад антонімів ми бачимо і у заголовка твору, а саме *"morning"* [5, с. 4] (ранок) та *"evening"* [5, с. 4] (вечір). Також приклад – *"to close"* [5, с. 40] (закрити) та *"to open"* [5, с. 41] (відкрити); *"to love"* [5, с. 42] (любити) та *"to hate"* [5, с. 45] (ненавидіти).

Художній стиль характеризується вживанням стилістичних засобів, тобто тропів. Серед них виділяють епітети, метафори, метонімію, порівняння та інші.

Найчастішим вживанням у романі характеризуються епіте-ти. Прикладом використання цього тропу є *"helpless irritation"* [5, с. 1], *"dappled sunlight"* [5, с. 2], *"tiny bird-women"* [5, с. 3], *"glorious evening"* [5, с. 3], *"lazy descent"* [5, с. 3], *"dark honey skin"* [5, с. 11], *"a deep unconsciousness"* [5, с. 13], *"sky is an insolent blank"* [5, с. 5], *"soft baby pink"* [5, с. 4], *"undying passion"* [5, с. 15], *"pale sky"* [5, с. 5], *"Tom Cruise smile"* [5, с. 9], *"yummy mummies"* [5, с. 8] та чимало інших епітетів у досліджуваному романі.

Приклад бачимо у реченні:

«I could wish for a storm, but the sky is an insolent blank, pale, watery blue» [5, с. 5]. Епітет *"pale sky"* українською означає «бліде небо». Цей троп Пола Гукніз вжила аби підкреслити на неяскравому кольорі неба, вкритого хмарами, яке асоціюється з пригніченим емоційним станом головної героїні роману Рейчел.

У ході дослідження визначено також широко вживаний троп – метафора. Серед використаних у романі можна виокремити наступні *"fingers of sunshine"* [5, с. 10], *"golden couple"* [5, с. 3], *"the taste of holiday"* [5, с. 2], *"stone-cold"* [5, с. 7], *"sprinkling of freckles"* [5, 3] та чимало інших.

Метафора *"the taste of holiday"* вжита у реченні:

«Tangy and cold, the taste of my first-ever holiday with Tom, a fishing village on the Basque coast in 2005» [5, 3]. Дослівно ця метафора перекладається як «смак вихідних». У романі авторка використала цей стилістичний засіб для того, аби показати спектр емоцій Рейчел, коли вона вперше провела вихідні із Томом, своїм чоловіком.

У романі також наявна метонімія, тобто фігура перенесення ознак одних предметів на інші на основі їх схожості. Хоча, вживання цього тропу не є частим у романі, але все ж простежується. Прикладом може бути словосполучення у реченні:

"And for a while Bleinhem street slipped away." [5, с. 82]. Слово-сполучення *"Bleinhem street slipped away"* У перекладі це звучить як «вулиця Бленгейм заснула». Вся вулиця означає всіх людей, що проживають у будинках на цій вулиці.

Також прикладом є слово *"hand"* у реченні:

"She needed Tom's hand" [5, с. 65]. Це слово означає «рука», але у цьому випадку вона має значення «допомога». Такий приклад метонімії надає твору більшої емоційності та оригінальності.

У романі вжито чимало гіпербол. Серед них слід виділити такі: *"for bloody ages"* [5, с. 8], *"watery blue"* [5, с. 5], *"stone-cold"* [5, с. 7], *"perfectly lovely"* [5, с. 94], *"perfectly contented"* [5, с. 10], *"deliciously warm"* [5, с. 8], *"blissfully happy"* [5, с. 114], *"utterly wretched"* [5, с. 4] та інші.

Можна натрапити у романі на ще один троп, який характеризується поєднуванням непоєднаних компонентів, передаючи абсурд ситуації – оксиморон. До таких тропів можна віднести наступні: *"wolfish smile"* [5, с. 11], *"tedious yummy mummies"* [5, с. 8], *"dirty white"* [5, с. 1], *"convincing lie"* [5, с. 10], *"false laugh"* [5, с. 14], *"incongruously joyful"* [5, . 2], *"aggressively happy"* [5, с. 2].

"Light-blue cloth—a shirt, perhaps—jumbled up with something dirty white" [5, с. 1]. *"Dirty white"* українською означає «брудно білий». Прикметник «білий» у поєднанні із прислівником «брудно» набуває негативного значення. Таким чином, авторка створює емоційну атмосферу того, що нічого не буває у житті ідеально, так як і не ідеальний білий колір.

Наступним прикладом використання тропів у романі «Дівчина у потягу» є порівняння. Наприклад:

"...I watch these houses roll past me like a tracking shot in a film." [5, с. 2]. Перекласти це речення можна як «Я бачу ці будинки, які пропливають повз мене, як повільні кадри із фільму». Порівняння хоче передати те, як повільно їде потяг.

У романі Пола Гоукінз також наявна зевгма, яка слугує для комічного вияву ознаки. Ми зустрічаємо поодинокі вживання цього тропу. Прикладом зевгми у романі є

"His glance travels over me, over the little bottle of wine on the table in front of me." [20, с. 5]. Погляд, який описано у реченні зупиняється спочатку на людині, тобто на живій істоті, а пізніше на пляшці вина на столі, істоті не живій.

Отож, Пола Гоукінз використала перелічені вище стилістичні та лексичні засоби аби за допомогою них вплинути на почуття, розум та волю читача, сформувані певні ідейні переконання щодо подій роману, описати моральні якості, естетичні смаки та, найголовніше, переживання головної героїні. До останнього авторка хотіла привернути найбільшу увагу, оскільки через переживання героїні розкриваються головні сенси роману «Дівчина у потягу».

Література:

1. Крайнікова Т. Мова художнього твору. *Українська мови та література*. 2002. Вип. 17-19. С. 13–16.
2. Лотман Ю. М. О содержании и структуре понятия «Художественная литература». *Избранные статьи*. Т. 1. Таллин, 1992. С. 203–2016.
3. Мартинова О. М. Особливості вираження емоційних станів персонажів сучасної англійської літератури невербальними засобами. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2004. Вип. 19. С. 257–259.
4. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови. Київ : Либідь, 1993. 248 с.
5. Hawkins, Paula. *The Girl on the Train*. Headline. Kindle Edition. 338 p.

УДК 81.111'276

Луньо Мар'яна Андріївна

Національний університет «Острозька академія»

ВИКОРИСТАННЯ ЕВФЕМІЗМІВ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ Д. ТРАМПА В ООН (2017-2020 РР.)

У статті досліджується використання евфемізмів у політичному дискурсі Дональда Трампа, аналізуються попередні дослідження феномену евфемізмів у політичному дискурсі, розкриваються різні цілі використання евфемізації у політичних промовах на прикладі виступів Дональда Трампа перед Генеральною Асамблеєю ООН (2017-2020 рр.).

Ключові слова: *евфемізм, політичний дискурс, політична промова.*

The usage of euphemisms in Donald Trump's political discourse is investigated in this article. The previous studies of euphemisms and communicative tactic are analyzed; different purposes of euphemisms are explored based on the example of Donald Trump's speeches at UN General Assembly (2017-2020).

Key words: *euphemism, political discourse, political speech.*

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Актуальність проведеного дослідження полягає в тому, що політичний дискурс являється однією з найважливіших форм сучасної комунікації. Дональд Трамп, 45-й президент США, має можливість вести діалог із громадянами своєї країни та з всім світом через публічні виступи. Метою цього діалогу є вплив на їхню свідомість, завоювання їхньої довіри та поширення своїх ідей. Для досягнення цієї цілі, Дональд Трамп, як і більшість політиків, змушений вдаватись до вживання лексичних одиниць, які завуальовують негативні суспільні явища, прикрашають реальність, спотворюють важливу інформацію тощо. Тому у публічних промовах часто використовуються евфемізми. Евфемізм – це слово чи словосполучення, що позначають поняття, які вже

мають назви, але з якоїсь причини вважаються неприємними, грубими, непристойними або низькими [8, с. 164].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для написання цієї статті були опрацьовані роботи таких лінгвістів як К. Баррідж, А. О. Худолій, Р. О. Якобсон, А. Р. Волков, І. Р. Гальперин, Г. Роусон, Р. Голдер, З. Гарріс, Д. Грейбер.

Метою статті є дослідження евфемізмів і їхніх функцій у контексті політичного дискурсу Дональда Трампа.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні дискурс має два найуживаніших значення. Одне з них дається у словнику термінів, що вживаються при лінгвістичному вивченні тексту. «Дискурс – це одиниця спілкування, більша за речення, в якій наявні міжреченнєві зв'язки забезпечують цілісність і зв'язність висловлювання, логічне розгортання думки» [3, с. 81]. Інше значення одним з перших запропонував американський лінгвіст З. Гарріс. Досліджуючи дистрибутивну структуру мови у своїй роботі, він розглядав дискурс як висловлення, надфразну єдність у контексті інших одиниць і пов'язаною з ними ситуацію [6].

Промова – один з провідних компонентів політичного дискурсу. Вона втілює в собі основну функцію політичного дискурсу – інструментальну. Ще з часів античності промову розглядали як засіб впливу на інших, використання риторики для переконання народу та претендування на лідерство. Згідно з А. О. Худолієм такі публічні виступи як проголошення промов, особливо президентських, слугують як засіб поширення свої політичних поглядів, оцінок і переконань, і також дозволяє оратору заручитись підтримкою як широкої публіки, так і решти політичних фігур [4, с. 1921].

Евфемізм – це вид мови з непрямим значенням, при якому слова та вирази використовуються з метою пом'якшити або приховати справжнє значення висловлюваного. За роки дослідження цього явища у лінгвістиці, було запропоновано безліч визначень цього терміну. Згідно з «Лексиконом загального та порівняльного літературознавства» евфемізм – це: «суто МОВ. різновид метонімії: слово, вираз, фразеологізм, що ними замінено заборонені (табуйовані) або небажані з певних (рел., заборонних, етич., естет., цензурних та ін.) причин» [1]. Більшість

визначень погоджуються з тим, що евфемізми використовують для публічного обговорення тем, які вважаються забороненими або неприйнятними у соціумі (наприклад, смерть, релігія).

Згідно з К. Баррідж можна виділити шість основних функцій евфемізмів: захисна функція, функція секретності, функція піднесення, провокативна функція, єднальна функція, грайлива функція. Захисна функція – основна, та використовується, щоб уникнути образливу лексику та обговорювати делікатні теми. Евфемізми з маскувальною функцією використовують, щоб містифікувати та спотворити істинне значення інформації, що описується мовцем. Елевативна функція розхвалює предмет обговорення і презентує його у вигіднішому світлі. Хоча зазвичай евфемізми використовують, щоб уникнути соціальних табу, у деяких випадках вони, навпаки, слугують, для непрямого обговорення заборонених у суспільстві тем. Такі слова та вирази виконують провокативну функцію. Евфемізми, що застосовують кооперативну функцію, викликають відчуття згуртованості у людей, яких об'єднує певна спільна характеристика. Грайлива функція, як можна зрозуміти з назви, має на меті розвеселити та розважити свою аудиторію [5].

Постійним питанням у промовах Д. Трампа перед Генеральною Асамблеєю ООН є проблема імміграції та її вплив на стан внутрішніх справ США. Неодноразово вживався евфемізм *action*, а саме словосполучення *to take action*. У промові 2019-го року було сказано: «The U.S., we *have taken* very unprecedented *action* to stop the flow of illegal immigration» [11]. Згідно зі словником Р. Голдера, *action* насправді означає «жорстоке поведження з передбачуваним опонентом» [7, с 34]. «Передбачуваним опонентом» у цій ситуації виступають іммігранти, а значить, Д. Трамп озвучує тут неприхильну до незаконних іммігрантів позицію США та готовність боротись з ними. До того ж сама фраза *to take action*, навіть без знання її словникового значення, передає готовність Д. Трампа стати активним учасником або проявити агресію у цій ситуації. Евфемізм виконує маскувальну функцію: замість лексики провокативного або відверто ворожого характеру, Д. Трамп застосовує вирази, що не викликають очевидні негативні асоціації, і трактування яких може широко варіюватись.

Окрім того, Д. Трамп звернувся до використання евфемізмів при аргументуванні своєї жорсткої політики щодо підтримання державних кордонів та контролю імміграції. *Vulnerable*, описуючи «vulnerable populations» [10] відповідно до Р. Голдера заміняє поняття «бідний або неповноцінний» [7, с. 428], що говорячи про популяцію зазвичай означає маргіналізовані групи суспільства.. Так оратор апелює до почуттів людей, що належать до цих груп, виражаючи своє співчуття та розуміння їхньої ситуації, та заручається їхньою підтримкою. Водночас, евфемізм, який вже одразу позначає абсолютно всі пригнічені групи звільняє Д. Трампа від відповідальності перераховувати ці групи, та причини яких вони взагалі є пригніченими у США. Адже іммігранти у багатьох випадках стикаються з різними проявами дискримінації на новому місці проживання, у тому силі у Штатах. Якби Д. Трамп був щирим у своєму звертанні до менш привілейованих груп, то це змусило б його проявити ідентичне ставлення до іммігрантів, проти яких він і будує свою політику в цілому, та аргумент конкретно у цій промові. У даному випадку, ми можемо сказати, що *vulnerable* теж виконує маскувальну функцію, адже евфемізм спотворює істину, а не достовірно передає її. Отже, цей евфемізм виконує захисну та частково маскувальну функцію.

Звертаючись до противників його позиції щодо імміграції, Д. Трампу характерне використання евфемізму *activists*: «...there is a growing cottage industry of radical *activists* ... that promote human smuggling», «Today, I have a message for those open border *activists* who cloak themselves in the rhetoric of social justice» [11]. Р. Голдер визначає це слово як «політичний фанатик» [7, с. 28]. Уживаючи лексику, яка має настільки радикальне забарвлення, Д. Трамп свідомо вибирає представити своїх опонентів як нерозсудливих, засліплених своїми політичними переконаннями людей, до чиїх аргументів не варто навіть прислухатись. Навіть якщо ідея табу не відноситься до цього конкретного випадку, тут застосована провокативна функція: замість того, щоб прямо виразити свою думку про опозицію, слово *activists* повідомляє достатньо, щоб аудиторія сама могла додумати, що мовець має на увазі.

Виразним прикладом використання евфемізмів Д. Трампа є його неодноразове вживання терміну *diverse* у промовах 2017го та 2018го рр. У кожному з п'яти випадків воно було вжите, щоб

описати або конкретно держави-члени ООН, або нації світу в цілому: «We do not expect *diverse* countries to share the same cultures, traditions, or even systems of government», «For the *diverse* nations of the world, this is our hope» тощо [9]. Це слово у політичному контексті зазвичай описує полікультурне середовище. Його використання може мотивуватись однією з двох причин: або мовець не хоче перераховувати усі етнічні, расові, релігійні тощо групи й обирати, хто саме належить до цього розмаїтого суспільства, а хто – ні; або вибираючи слово *diverse*, він вирішує не акцентувати увагу на таких делікатних темах як раса і релігія. Отже, це можна вважати евфемізмом з позитивним значенням, що виконує захисну функцію та активно уникає провокативну, адже його ціль – включити кожну можливу категорію населення.

Ще одним прикладом евфемізмів у військовому жаргоні є термін *escalate* та похідні від нього слова. Г. Роусон дає визначення «підвищити рівень чогось, особливо рівень жорстокості у війні» [8, с. 89]. Знову таки, ці слова вживаються для обговорення політичних ситуацій у Сирії («We seek the *deescalation* of the Syrian conflict...») і «Our shared goals must be the *de-escalation* of military conflict...») [9; 10] і Ірані («Hoping to free itself from sanctions the regime has *escalated* its violent and unprovoked aggression») [11]. Отже, насправді мова йде про застосування мілітаристських заходів, а не більш мирне рішення. До того ж вжиток лексики з настільки широким значенням не зобов'язує мовця визначати конкретний план дій. Перевага застосування евфемізму *escalate* полягає в тому, що мовець водночас зазначає хоч і дуже загальний, але все таки напрямок своєї політики, і при цьому не розкриває жодних намірів, і не прив'язує своє ім'я та державу до жодних воєнних дій, які можуть у майбутньому відбутись на обговорюваній території. Також, слово *strategic* у реченні «The United States is working with the Gulf Cooperation Council, Jordan, and Egypt to establish a regional *strategic* alliance...» [10] використовується як «узагальнююче слово, яке вживають, щоб виправдати досягнення мети будь-якими методами, часто неприпустимими» [8, с. 267]. Використовуючи мову з широким можливим значенням, Д. Трамп залишає простір для дій та політики цього об'єднання, ніяким чином не натякаючи на потенційні суворіші рішення. Проте маскувальна функція цих евфемізмів не дозволяє одразу зрозуміти суть сказаного.

Отже, у промовах Д. Трампа найчастіше використовуються маскувальні евфемізми з метою приховати та маніпулювати інформацією, особливо у військовій сфері. Також він часто звертався до захисної функції, апелюючи до почуттів своєї аудиторії, щоб заручитись їхньою підтримкою.

Перспектива подальшого наукового дослідження означеної теми пов'язуємо з докладним вивченням евфемізмів, а також глибшим дослідженням їхнього використання у різних сферах, особливо у політичному дискурсі.

Література:

1. Волков А. Р. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.

2. Гальперин. И. Р. Очерки по стилистике английского языка. Москва: Издво литературы на иностранных языках, 1958. 459 с. URL:http://eb.arsu.kz:81/pdf/foreign/Galperin_Stilistika.pdf.

3. Лінгвістичний аналіз тексту : словник термінів / Голянич М. І., Іванишин Н. Я., Ріжко Р. Л., Стефурак Р. І. Івано-Франківськ: Сімик, 2012. 392 с.

4. Худолій А. О. Політичні стереотипи у геостратегії США : монографія. Остроз : Видво НаУОА, 2009. 148 с.

5. Burrige K. Euphemism and Language Change. *The Sixth and Seventh Ages. Lexis. Journal in English Lexicology*. 2012. № 7. С. 65–92.

6/ Harris Z. Distributional Structure. *Word. Zellig Harris*. 1952. № 10 (23). С. 146–162. URL: <https://doi.org/10.1080/00437956.1954.11659520>.

7. Holder R. W. *How Not To Say What You Mean: A Dictionary of Euphemisms*. Oxford University Press, 2002. 501 с.

8. Rawson H. *A Dictionary of Euphemisms and other Doubletalk*. New York: Crown Publishers, Inc, 1983. 315 с.

9. Remarks by President Trump to the 72nd Session of the United Nations General Assembly: *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-72nd-session-united-nations-general-assembly/>.

10. Remarks by President Trump to the 73rd Session of the United Nations General Assembly : *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-73rd-session-united-nations-general-assembly-new-york-ny/>.

11. Remarks by President Trump to the 74th Session of the United Nations General Assembly : *The White House*. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-74th-session-united-nations-general-assembly/>.

УДК 811.111'25

Микитюк Ангеліна Ігорівна

Національний університет «Острозька академія»

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНОМУ СЕРІАЛІ «ЯК УНИКНУТИ ПОКАРАННЯ ЗА ВБИВСТВО»

У статті досліджуються особливості вживання фразеологічних одиниць та основні проблеми передачі в кінотексті, розкрито особливості їх перекладу засобами української мови. Висвітлено прийоми перекладу англійських фразеологізмів на матеріалі англomовного серіалу «Як уникнути покарання за вбивство».

Ключові слова: фразеологічна одиниця, кінопереклад, кінотекст, еквівалент, діалог.

The research focuses on studying the features of using and major problems of translating phraseologisms in film text and on specifics of translation into Ukrainian. The article deals with the methods of translating English phraseologisms and gives the examples from TV series "How to get with murder".

Key words: phraseological unit, film text, film text translation, film translation, equivalent, dialogue.

Актуальність. У нашу епоху бурхливого розвитку інформаційних технологій і активного налагодження міжнародної комунікації, кіно стало незамінною частиною нашого життя. Його можна розглядати не лише як вид мистецтва, а й як ефективний засіб комунікації. Кіно має колосальний вплив на наше світосприйняття й мову. Важливим аспектом впливу кінематографу є мова кінотексту. Щоб кінострічка точніше відображала реалії, мова кінодіалогів має бути найбільш наближеною до повсякденного мовлення, наповненою різною лексикою, зокрема фразеологічними одиницями (далі ФО). Оскільки національно-

культурні особливості мови яскраво виражаються саме на фразеологічному рівні, немає такої мови у складі якої вони були б відсутні. Завдяки особливій структурі, стислій формі та стилістичному забарвленню, високому ступеню функціонально-стилістичної та комунікативно-прагматичної ефективності ФО активно вживають у кінотексті. Оскільки кінотекст багатий на ФО, було б доречно детальніше дослідити їхні особливості вживання та перекладу. У перспективі це допоможе розробити нові стратегії й тактики досліджень не лише в кінотексті, а й у кінодискурсі в цілому, збагатити теорію перекладознавства й лексикологію.

Аналіз попередніх досліджень. Проблему перекладу фразеологізмів досліджували М. С. Зарицький [1], А. Р. Зубрик [2], В. Н. Комісаров [3], І. В. Корунець [4], Я. А. Костін [5], та ін. Проте, вище перераховані дослідники акцентують свою увагу на перекладі ФО у художній літературі, зокрема прозі. Р. І. Сегол [8] і Л. А. Швець [11] приділили увагу лише деяким різновидам ФО у кінотексті. Оскільки, переклад ФО залишається маловивченим аспектом, вважаємо наше дослідження актуальним.

Метою статті є визначити особливості вживання та найпоширеніші способи перекладу ФО засобами української мови в кінотексті на прикладі англomовного серіалу «Як уникнути покарання за вбивство».

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення такого **завдання:**

Дослідити особливості використання та способів передачі фразеологічних одиниць засобами української мови у серіалі «Як уникнути покарання за вбивство».

Виклад основного матеріалу дослідження. Існує два види перекладів кіносценаріїв: дубляж і субтитрування [9]. Дубляж – переклад кінотексту при якому дикторські тексти на мові оригіналу замінюють на мову перекладу. Головним завданням цього виду перекладу є створити для глядача враження, що актори розмовляють їхньою мовою з мінімальною кількістю інформаційних втрат. Субтитрування – письмове відтворення усних діалогів героїв і закадрової озвучки, яка супроводжує аудіо й відео, зазвичай у вигляді написів у нижній частині екрану. Основною вимогою є синхронізація письмового тексту з тим,

що відбувається в кадрі, проте через часові та просторові обмеження екрану, цей вид кіноперекладу має часткові інформаційні втрати.

Існує багато визначень фразеологічної одиниці. Російський лінгвіст О. В. Кунін вважає, що «ФО – це стале сполучення лексем із повністю або частково переосмисленим значенням» [6]. В. Н. Ярцева стверджує, що «ФО – загальна назва семантично пов'язаних слів, словосполучень і речень, ... які відтворюються у мовленні у фіксованому співвідношенні семантичної структури і певного лексико-семантичного складу» [7]. Ми поділяємо думку вище поданих лінгвістів і розуміємо під ФО стійке словосполучення, компоненти якого є семантично пов'язаними, а значення метафорично переосмисленим, у мові відтворюється у формі усталеної конструкції, порядок слів якої є чітко фіксованим.

М. Зарицький визначає такі способи перекладу: еквівалент (ФО, що має таку ж граматичну будову, лексичне значення і стилістичне забарвлення, що й оригінал); аналог (ФО має те ж семантичне значення, що і ФО мовою оригіналу, але відрізняється за граматичною структурою і образністю); калькування (запозичення); описовий (ФО передається вільним словосполученням, яке передає зміст повідомлення) [1].

Проаналізуємо вище подану інформацію на прикладах з кінотексту.

Our clients were born with a silver spoon in the mouth. Rich people usually have enemies. We need to look at family members, business partners [12].

Наші клієнти живуть як у Бога за пазухою. Багаті люди завжди мають ворогів. Треба перевірити членів сім'ї, бізнес партнерів [10].

В оригінальному реченні англійський фразеологізм увиразнює текст, оскільки має яскраве стилістичне забарвлення значення. У перекладі необхідно, наскільки це можливо, зберігати метафоричність сполучуваності. Український аналог «жити як у Бога за пазухою» є доволі вдалим варіантом, адже передає образність значення з мінімальними інформаційними втратами.

Ми виявили декілька прикладів перекладу ФО безеквівалентними способами, а саме: описовий, калькування й антоні-

мічний. Однією з причин застосування вище вказаних способів, є технічна сторона кіноперекладу, яка часто обмежує у засобах вираження сказаного.

*That's not mine. Now, once again, waitlist just drags us down **the rabbit hole to hell**. I killed Sam [12].*

*Це не моє. Знову **тягнеш нас за собою в пекло** [10].*

У прикладі, ФО виконує стилістичну функцію й функцію увиразнення діалогу, а метафоричний вираз передає авторське емоційно-оцінне ставлення до події. Враховуючи конотативний аспект, перекладач пропонує переклад за допомогою дефініції, що на нашу думку є доволі хорошим варіантом.

*She's dying. I can't do anything. **Don't keep your pecker up**. The miracle of modern medicine can keep her alive for years [12].*

*Вона помирає, а я не можу нічого зробити. **Не падай духом**. Завдяки сучасній медицині вона може жити роками [10].*

Оскільки, ФО має високий ступінь прагматичної та функціонально-стилістичної ефективності, її використання доцільне. Одним стислим виразом, мовець висловлює свої почуття (занепокоєння та співчуття), підбадьорює й спонукає адресата не здаватися, надіятися на краще. Крім того, враховано технічний аспект, а саме часові обмеження. Фразеологізм не займає багато місця й добре вписується в кадр. Застосування антонімічного перекладу є дуже вдалим, оскільки урізноманітнює сказане не лише на семантичному рівні, а й на синтаксичному.

*Because you know I'd never let you **air my dirty laundry to the police**. Don't you dare say that you were doing this for me [12].*

*Бо знала, що я не дозволю поліції **порпатися у моїй брудній білизні?** Не смій казати, що робила це заради мене [10].*

ФО має значення «розкривати секрет або розповідати про те, що стосується лише вузького кола людей». ФО виконує експресивну функцію в тексті. Фразеологізм перекладено методом калькування, хоча в українській мові є відповідник «виносити сміття з хати», що на нашу думку є кращим варіантом перекладу.

Висновки. Кінопереклад поділяється на дубляж і субтитрування. При дубляжі перекладений кінотекст синхронізують з оригінальним аудіо й відео, та з порухами губ акторів, щоб усе виглядало природньою. Субтитрування є письмовим відтворення кінодіалогів. Технічний аспект, а саме часові та просто-

рові обмеження, є однією з основних складнощів перекладу. ФО є невід'ємною складовою кінотексту. Фразаологізми мають експресивну функцію в кінотексті. Є такі способи перекладу: відповідник, аналог, антонімічний, калькування, описовий. У результаті дослідження, можемо сказати, що за допомогою фразеологічного аналогу в кінотексті краще передається емоційно-експресивне навантаження, значення не спотворюється. Аудіовізуальна форма кінотексту ускладнює переклад, оскільки текст і кінокадр мають відбуватися синхронно. Описовий переклад, антонімічний переклад, калька позитивно впливають на переклад, якщо ці способи передають суть повідомлення і роблять його зрозумілим аудиторії, але втрачається експресивність. Результати проведеного аналізу не вичерпують проблему перекладу ФО у кінотексті українською мовою. Подальші перспективи бачимо в розширенні матеріалу дослідження, що дозволить краще проаналізувати вживання та способи перекладу ФО у кінотексті та сформулювати практичні рекомендації для перекладачів та лінгвістів.

Література:

1. Зарицький М. С. Переклад: створення та редагування навч. посіб. Київ: Парлам, 2004. 120 с.
2. Зубрик А. Р. Особливості та труднощі перекладу англійських фразеологізмів. *Наукові записки. Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна.* 2013. Вип. 36. С. 317–318.
3. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : навч. посіб. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.
4. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): навч. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2003. 448 с.
5. Костін Я. А. Способи та прийоми перекладу різних груп англо-мовних фразеологізмів *Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія». Сер. Філологічна.* 2013. С. 157–159.
6. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка : навч. посіб. Москва : Высшая школа, 1970. 344 с.
7. Лингвистический энциклопедический словарь гл. ред : В. Н. Ярцева. Москва: Большая рос. энцикл, 2002. 709 с.
8. Сегол Р. І. Редагування перекладу текстів англо-мовних телесеріалів : дис... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.05. Київ, 2010. С. 206.
9. Серебрянська О. В. Кінопереклад: специфіка та стратегії. URL: <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2016/n62/108.pdf> (дата звернення :19.02.2121.)

10.Серіал «Як уникнути покарання за вбивство». URL: https://uakino.club/series/detective_series/6344-yak-uniknuti-pokarannya-za-vbivstvo.html (дата звернення: 07.01.2021).

11. Швець Л. А. Переклад фразеологізмів у англomовному кіно-тексті. URL: <http://uk.x-pdf.ru/5jazykoznanie/1406274-63-movni-konceptualni-kartini-svitu-vipusk-chastina-zbirniku-vmisчено-naukovi-rozvidki-profesoriv-docentiv-vikladachiv.php> (дата звернення : 19.04.2021).

12.Movie “How to get away with murder” URL: <https://www.netflix.com/ua/title/80024057> (дата звернення 02.02.2021).

УДК 81.25

Міщук Яніна Олександрівна

Національний університет «Острозька академія»

ПРОБЛЕМИ АДЕКВАТНОГО ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У статті розкрито питання адекватного перекладу англомовної юридичної термінології, представлено основні лексичні, фразеологічні та синтаксичні особливості юридичних документів та основні принципи їх перекладу. Проаналізовано, як ці принципи застосовані у конкретному прикладі правничого документу.

Ключові слова: юридична термінологія, адекватний переклад, юридичний дискурс, протокол.

The article deals with the issue of adequate translation of English legal terminology, presents the main lexical, phraseological, and syntactic features of legal documents and fundamental principles of their translation, and analyses the application of these principles in the particular example of a legal document.

Key words: legal terminology adequate translation, legal discourse, protocol.

Постановка проблеми. Україна знаходиться на етапі активної європейської інтеграції, а частина українського законодавства базується на міжнародних документах. Актуальність та важливість теми полягає у тому, що міжнародні організації, їх положення, глобалізація вплинули на затребуваність англомовних документів у країні, як наслідок і їх перекладу, який не завжди відповідає всім вимогам та стандартам якості через складність термінології та інших мовних характеристик. Наукові дослідження на цю тематику допоможуть систематизувати вже відому інформацію, та представити нову, дати приклад якісних перекладів, що вплине на подальші перекладені правничі документи в позитивному напрямку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Адекватний переклад англomовної юридичної термінології та юридичного дискурсу розглядається в роботах багатьох наукових діячів, таких як В. І. Карабан, Ю. Найда, І. М. Кочан. Це питання активно досліджують інші, менш відомі науковці, студенти, чії публікації в наукових журналах були використані при написанні цієї праці. Втім, мова швидко змінюється, деякі структури, терміни тощо стають застарілими або вживаються рідше і мало науковців згадують про це у своїх працях. Варто зазначити, що, з огляду на те, що питання адекватного юридичного перекладу залишається відкритим, ця тема розглядається не лише в рамках лінгвістичних досліджень, а й юридичних.

Мета статті: розкрити питання проблем адекватного перекладу англomовної юридичної термінології. Мета зумовила виконання таких завдань:

- дати означення поняттю юридичний дискурс;
- описати лексичні і фразеологічні особливості юридичних текстів;
- описати синтаксичні особливості англomовного юридичного дискурсу;
- представити основні принципи перекладу юридичної термінології;
- проаналізувати юридичний документ в рамках даного дослідження.

Методи дослідження. Під час роботи було використано такі методи як аналіз наукових матеріалів з лінгвістики, перекладознавства, правознавства; лексичний, синтаксичний аналіз англomовної юридичної термінології. Було застосовано індуктивний метод дослідження та метод дискурсивного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Етимологічний словник визначає дискурс як найбільшу мовну одиницю, яка відповідає за передачу конкретної теми на письмі чи в усному мовленні [10]. Для правничої сфери притаманний саме юридичний дискурс, відомий своєю складністю, наповненістю термінологією та іншими засобами. Карабан зазначає, що, аби виконати адекватний переклад, що означає детально передати зміст та структуру оригіналу, потрібен детальний аналіз мови оригіналу, структури, особливостей. Необхідно розуміти основні про-

блеми, аби вміло передати текст мовою перекладу для адекватного сприйняття [2, с. 16].

Серед лексичних та фразеологічних особливостей юридичного дискурсу є насиченість термінологією, наприклад *indictment* (обвинувальний акт) [13], а також загальноновживаною лексикою (*punishment* – покарання). Синоніми також характерні для правничих текстів, як і ідіоми, але лише ті, які притаманні саме юриспруденції, тому перекладаються вони суворо у відповідності зі значенням [9, с. 268]. Характерною є наявність архаїзмів, виразів, запозичених з інших мов, зокрема, з латини, французької, грецької або німецької [5, с. 178]. Модальність є ще однією лексичною характеристикою юридичного дискурсу [1, с.107].

Юридичні тексти наповнені словосполученнями, які часто є дуплетними, чи починаються з прикметника. Якщо розглядати терміни і як вони утворені, то вони є простими, складними та власне словосполученнями, також дво-, три, та багатокомпонентними. Вони утворюються за допомогою таких способів як додавання основ, афіксація, поєднання різних частин мов, відмінків, видів зв'язку [4, с. 27-28].

До синтаксичних характеристик належить висока складність речень, що в свою чергу дозволяє досягти деталізованості та зв'язку в тексті. Характерними є саме складні речення з кількома підрядними [4, с. 164]. Серед різних типів підрядних частин, з власних спостережень можна зазначити, що найчастіше трапляється саме означальна. Складні складносурядні конструкції, умовні речення також присутні в правничому дискурсі, до інших синтаксичних характеристик англомовних правничих текстів можна віднести подвійні заперечення, прийменникові конструкції [11, с. 70]. Варто пам'ятати про модальні присудки, часту перестановку членів речення [6, с. 272] та пасивний стан [9, с. 267].

З урахуванням згаданих вище характеристик юридичного тексту, перекладач може керуватись такими принципами перекладу як еквівалентний переклад, транслітерація, чи транскрипція, калькування, конкретизація та генералізація, додавання, вилучення слів, описовий переклад. Можлива також заміна частин мови [3, с. 87]. Кожен з цих принципів є ефективним в різних випадках, адже юридичні тексти наповнені досить великою

кількістю лексичних та синтаксичних структур і потрібно підбирати спосіб перекладу, залежно від ситуації. Окрім цих знань, необхідно орієнтуватись в культурі країн, особливостях законодавства, ситуації, тощо.

Досить наповненим в плані лексичних, фразеологічних та синтаксичних структур, а також в контексті застосування принципів перекладу, можна вважати оригінал та переклад четвертого додаткового протоколу до Європейської конвенції про видачу правопорушників [8; 12]. Цей документ підписаний в 2012 році та досі актуальний, що свідчить про те, що там використовується сучасна мова, тому можна споглядати тенденції використання тих чи інших засобів в оригіналі та перекладі. Український переклад протоколу досить якісний, перекладач добре орієнтується в усіх деталях, законодавстві і, безумовно, в принципах адекватного перекладу англійської юридичної термінології. Найчастіше було використано калькування, деталізацію, описовий переклад, перекладач додавав та вилучав елементи. Варто зауважити, що попри достатню кількість модальних дієслів, в перекладі їх немає, а при детальному аналізі можна споглядати, що оригінал містить меншу кількість архаїзмів та виразів латиною, ніж в старішій документації. Можна стверджувати, що перекладач застосовував найоптимальніші принципи перекладу в залежності від ситуації, що допомогло досягти адекватного та зрозумілого перекладу, який можна використовувати як зразок якісної роботи перекладача.

Висновки. У статті розкрито питання адекватного перекладу англійської юридичної термінології, яке залишається актуальним з огляду на сучасні процеси євроінтеграції України. Наочний приклад довів, що еквівалентний переклад, транслітерація, чи транскрипція, калькування, деталізація, додавання, вилучення слів, описовий переклад сприяють адекватному перекладу юридичних документів, яким характерні складна термінологія, загальновідома лексика, ідіоми, модальні дієслова і присудки, складні синтаксичні конструкції, умовний спосіб, пасивний стан. Дослідження показало, що зміни в мові впливають на кількість тих чи інших мовних засобів, наприклад архаїзмів, що впливає на вибір принципу перекладу. Це вказує на те, що наявні дослідження, попри свою інформативність, потре-

бують постійних вдосконалень, адже мова нестабільна. Отже, в перспективі ці фактори служитимуть підґрунтям для подальших досліджень та актуалізації питання адекватного перекладу англомовної юридичної термінології.

Література:

1. Георгієвська К. В. Лінгвістичні особливості англомовного юридичного дискурсу. *Записки з романо-германської філології*. 2019. С. 103–108.

2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.

3. Клименко І. М., Зоренко І. С. Юридичний текст в аспекті перекладу. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2016. С. 81–90.

4. Лейбич Я. Типологія правничих термінів та її відтворення. *Студентський науковий вісник Тернопільського державного педагогічного університету*. 2020. С. 27–29.

5. Романюк О. В., Бялик В. Д. Етимологічне походження та історія розвитку англомовної юридичної термінології. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31(70), № 3, Ч. 1. С. 177–181.

6. Хацер Г. Особливості перекладу англомовних текстів юридичного дискурсу (на матеріалі договорів купівлі-продажу) / Г. Хацер // *Актуальні питання іноземної філології*. – 2019. – С. 268–274.

7. Ходаковська О. О. Специфіка англомовного юридичного дискурсу та особливості його перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія"*. 2014. Т. 2, № 10. С. 164–167.

8. Четвертий додатковий протокол до європейської конвенції про видачу правопорушників від 20.09.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-12#Text.

9. Шумило І., Сніца Т. Особливості перекладу юридичних текстів. *Філологічний дискурс*. 2016. С. 266–272.

10. Discourse. *Online Etymology Dictionary*. URL: <https://www.etymonline.com/word/discourse>.

11. El-Farahaty H. Lexical and syntax features of English and Arabic legal discourse: a comparative study. *Comparative legilinguistics*. 2010. С. 61–80.

12. Fourth Additional Protocol to the European Convention on Extradition. *CETS*. 2009. № 212. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/212>.

13. Legal English: учасники процесу, види права, історія. URL: <https://yappi.com.ua/ua/posts/read/legal-english-uchastniki-processa-vidy-prava-i-nemnozhko-istorii#a31>.

УДК 81'1

Пархомей Наталія Олександрівна

Національний університет «Острозька академія»

ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ ШЛЮБНИХ ДОГОВОРІВ

У статті досліджуються англомовні шлюбні договори, описуються їх лексичні та граматичні особливості та проводиться аналіз частотних лексичних та граматичних одиниць, а також описуються загальні особливості юридичних договорів.

Ключові слова: юридичний договір, шлюбний договір, професіоналізми, юридична термінологія, лексична одиниця.

The article examines English-language prenuptial agreements and their lexical units, describes the lexical and grammatical features of English-language contracts, analyzes the frequency of lexical and grammatical units, and describes the general characteristics of legal agreements.

Key words: legal contract, prenuptial agreement, professionalisms, legal terminology, lexical unit.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Англомовні юридичні договори належать до офіційно-ділового стилю та мають чіткі правила до написання. У сучасному світі люди часто звертаються до написання юридичних текстів. Тому важливим є дослідження особливостей граматики та лексики, які використовуються у даних договорах. Укладання списку часто використовуваних тематичних лексем та фраз, які використовуються у шлюбних договорах дозволить глибше зрозуміти їх роль для мови юриспруденції та лексикології, що важливо для герменевтики, і більше того для практичних потреб укладання та реферування текстів англомовних юридичних контрактів. Важливо простежити певні закономірності написання шлюбних

договорів, що надалі допоможе зрозуміти особливості мови права та є важливим для дослідження юридичної лінгвістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами дослідження лексичної, морфологічної та семантичної частин юридичних договорів займалися Г. П. Апалат, І. В. Арендаренко, Е. І. Конакова. Дослідженням юридичного договору займалися К. В. Георгієвська, Л. В. Колеснікова, О. І. Конакова та С. П. Кравченко. Мову права та особливості юридичних договорів досліджували Н. В. Артикуца, Л. М. Васюк, В. В. Калюжна, О. Г. Шкута та С. П. Хижняк. Аналізом шлюбних договорів займалися І. В. Жилінкова та І. С. Тімуш.

Метою статті є аналіз граматичних та лексичних особливостей текстів англomовних шлюбних договорів, аналіз та систематизація лексики даних договорів, висвітлення особливостей лексики та граматики та простеження частотних лексичних одиниць.

Також було обумовлено такі **завдання**:

1. Опис лексичних та граматичних особливостей юридичних контрактів.

2. Аналіз частотних лексичних одиниць шлюбних договорів.

3. Аналіз граматичних одиниць шлюбних договорів.

Виклад основного матеріалу. За словами І. В. Арендаренка, кожний юридичний текст виражає певну мету та намір автора, наприклад переконати, дати наказ, спонукати, повідомити певну новину тощо. Особливим завданням юридичного тексту є вплив на поведінку людей та спонукання до дії. За допомогою таких текстів описується суспільне життя через призму правових норм, наприклад правила поведінки; таким чином виконується регулятивна функція мови права [1, с. 203].

Н. Ю. Павловська та С. Ю. Юхимець зазначають, що лексичні особливості контракту досить великі. Зокрема, терміни та професіоналізми складають основну частину змісту документа. До міжстильової чи загальномовної лексики та фразеології можна віднести стійкі лексичні одиниці, які можуть вживатися у різних функціональних стилях мови. Коли міжстильова лексика вживається у дипломатичному дискурсі можна прослідкувати, що семантичний діапазон лексичних одиниць звужується. Спеціальна лексика є ознакою лексико-семантичної стандартизації

англомовних текстів юридичних договорів. Спеціальна лексика нерідко становить вагомий лексичний пласт текстів юридичних англомовних договорів, в залежності від їх тематики [5, с. 80].

Постійне застосування стандартних виразів та кліше є іншою важливою складовою договорів. Перш за все в контрактах досить часто обговорюються грошові відносини сторін, а точніше платежі, витрати, компенсації і т. ін. Н. Ю. Павловська та С. Ю. Юхимець виокремили кліше і стандартні вирази, за допомогою яких вводяться такі обов'язкові пункти договорів, як зобов'язання, права і відповідальність сторін: *to assign / transmit one's rights* (передавати свої права); *to perform / discharge / fulfill / comply with obligations* (виконувати зобов'язання); *to release from obligations, to relieve from performing the obligations* (звільняти від зобов'язань). Більше того, мовні формули є юридично важливими компонентами тексту, без використання яких документ може не мати достатньої юридичної сили [5, с. 80].

Так можна виділити типову лексику, яка є характерною саме для шлюбних договорів, а саме назви слова, що стосуються теми сім'я, а також терміни пов'язані з сімейними фінансами. Прикладами таких слів є *marriage, spouse, marital status, divorce, separate property, husband/wife, income, alimony, prospective spouses, family expenses, groom/bride*.

В результаті аналізу лексики шлюбних договорів англійською мовою можна переконатися, що стиль мовлення є офіційно-діловим з використанням багатьох термінів, канцеляризмів, займенникових прислівників та загальноновживаної лексики характерної для юридичних договорів.

У результаті досліджень Г. П. Кузнецової, граматичні конструкції є основними при створенні шаблону юридичного договору. Інверсія підмета та присудка є обов'язковою, а також вираження підмету іменником, дієприслівниковий зворот та пасивні конструкції. Деякі науковці роблять акцент на дієприкметникових, інфінітивних та зворотах з герундієм. Також описові конструкції є частими у використанні, де дальній зв'язок угадується із контексту. Такий зв'язок в тексті утворюється не словесно, а з допомогою умовних позначень [4, с. 137-138]. Якщо розглядати протоколи з точки зору емоційно-експресивних можливостей, важливо зауважити, що в силу своєї специфіки, вони мають пев-

ні елементи мови, які є поширеними і для розмовного та літературного стилів, і вони виконують певні функціональні задачі. Я. С. Грищенко та І. А. Сидоренко зазначають, що граматичні конструкції є основними при створенні шаблону юридичного договору. Обов'язковою є інверсія підмета та присудка, а також вираження підмету іменником, дієприслівниковий зворот та пасивні конструкції [2].

За словами Л. О. Ярової, синтаксична та семантична структура речень документів є дуже складною, тут переважають складні синтаксичні єдності та форми дієслова. До того ж, на морфологічному та синтаксичному рівнях можна виокремити використання збірних іменників, інфінітивних дієслівних конструкцій, дієприкметників, вживання кількісних числівників, відсутність особових займенників [6]. Певні структури є типовими для шлюбних договорів англійською мовою, зазначає В. В. Калюжна. Вони позбавлені емоційного забарвлення, що сприяє утворенню базових ознак договорів: офіційності, лапідарності (лаконічності, ясності), а також однозначному трактуванню та розумінню конкретних ситуацій, домовленостей, явищ [3].

Після аналізу граматики шлюбних договорів можна виділити, що переважають конструкції *shall + Infinitive* та *may + Infinitive*, переважним є теперішній час, поширене використання пасивних форм, використання складних синтаксичних форм та форм дієслова, а також наявна значна кількість однорідних членів речення.

Висновки. Отже, вираженою є тенденція до замкнутої лексичної бази, характерний набір фраз, які є типовими для певних ситуацій, що в основному є проявом консервативності офіційно-ділового стилю. Оскільки для лексики юридичних документів характерними є точність та стереотипність, ділові стандарти є важливою її частиною. Лексика англомовних шлюбних договорів є не багатозначною: лексеми вживаються в прямому номінативному значенні, що дає змогу однозначно тлумачити положень та явищ. Щодо особливостей граматики, граматичні конструкції таких документів є дуже складними, що є зумовленим вимогами офіційно-ділового стилю.

Перспектива подальшого наукового дослідження. Щодо перспективи дослідження, вважаємо, що варто більше приділи-

ти вивченню лексико-фразеологічних особливостей англомовних текстів юридичних договорів.

Література:

1. Арендаренко І. В. Англійська та українська юридична література. Київ, 2003. 200 с.
2. Грищенко Я. С., Сидоренко І. А. Граматичні особливості перекладу міжнародної документації. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 137–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4_34
3. Калюжна, В. В. Стиль англомовних документів. Київ: Наукова думка, 1982.
4. Кузнецова Г. П. Офіційно-діловий стиль в освітній адміністративно-управлінській сфері спілкування. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Київ, 2014. № 6. С. 125–140.
5. Павловська Н. Ю., Юхимець С. Ю. Проблема досягнення адекватності перекладу контрактів з української мови на англійську мову. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Лінгвіст. науки*. 2015. № 20. С. 75–83.
6. Ярова Л. О. Граматичні особливості англомовних міжнародних документів в аспекті перекладу. Кіровоград : Видавець Лисенко В. Ф., 2016. № 144.

УДК 811.111'373.43

Просіна Аліна Віталіївна

Національний університет «Острозька академія»

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ ДЖОАН РОЛІНГ У СЕРІЇ КНИГ «ГАРРІ ПОТТЕР» У ПЕРЕКЛАДАХ В. МОРОЗОВА ТА М. СПІВАК

У статті вивчаються авторські неологізми в романах серії Дж. К. Ролінг «Гаррі Поттер». Також досліджуються способи перекладу авторських неологізмів на прикладі україномовного перекладу В. Морозова та російськомовного М. Співак. Аналізується різниця між цими перекладами, визначається лексична та семантична різниця між обома мовами перекладу та англійською як мовою оригіналу.

Ключові слова: авторський неологізм, оказіоналізм, транслітерація, транскрипція, калькування.

Neologisms in J. K. Rowling's novel series «Harry Potter» are explored in the article. The methods of translating nonce words based on the Ukrainian translation by V. Morozov and Russian by M. Spivak are studied as well. The difference between the translations is analyzed to set the lexical and semantical difference between the target languages and English as the source language.

Key words: neologism, nonce word, transliteration, transcription, calque.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Процес творення авторських неологізмів є невід'ємним елементом літературних доробків. Ці одиниці все частіше виникають у творах різних жанрів, зокрема в художній літературі. Авторські неологізми часто потрапляють у мовлення звичайних носіїв мови, через що їхній адекватний переклад і адаптація є не менш важливим заняттям, аніж переклад будь-яких текстів загалом. На прикладі романів Джоан Ролінг «Гаррі Поттер» ця тема розкривається достатньо широко, адже її підхід до впровадження

та утворення неологізмів у своїх романах є дуже різноманітним та різноплановим. Тому важливим є аналіз перекладів цих романів та їхнє порівняння для визначення більш вдалих підходів для роботи з авторськими неологізмами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найактуальнішими для україномовних фахівців наразі є дослідження неологізмів М. Бойчуком, І. Ніколаєнко та С. Ахмановою, в яких подається сама суть неологізмів в англійській мові та ті їхні особливості, які необхідно враховувати під час перекладу.

Метою статті є порівняння перекладів авторських неологізмів у романах «Гаррі Поттер».

Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- Аналіз способів перекладу авторських неологізмів у романах Джоан Ролінг «Гаррі Поттер».
- Порівняння перекладів авторських неологізмів Ролінг на прикладі україномовного за В. Морозовим та російськомовного за М. Співак.

Виклад основного матеріалу. Для того, аби розуміти специфіку перекладу авторських неологізмів, варто визначити їхню природу та функції. За С. Ахмановою, «Неологізм – слово або оборот створений для позначення нового (раніше невідомого) предмету або явища» [1; 252]. Якщо неологізм не входить у повсякденне мовлення звичайного носія мови, його прийнято називати авторським неологізмом, або оказіоналізмом. Неологізми прийнято поділяти за такими ознаками: стилістичним забарвленням (урочисте, занижене, поетичне) [4; 89]; за реалією, яка позначається (нова, стара, актуалізована, відмираюча, неіснуюча) [3; 38]. Саме позначення реалії та забарвлення є головними лексичними факторами класифікації неологізмів загалом та авторських неологізмів у романах «Гаррі Поттер» зокрема. З усіх вищезгаданих особливостей можна виділити функції, які неологізми виконують у тексті: образотворення, експресивно-емоційна, динамічна, комічна, оновлення думки, увиразнення твору, стилістично-експресивна [2; 11]. Завдяки багатому ідіолекту та творчому підходу до створення неологізмів у своїх романах, Ролінг створила неологізми, які виконують усі вищезгадані функції та збагачують її романи необхідними термінами та деталями, без яких фентезі-світ романів був би неповним, а також увираз-

нюють самі книги, підкреслюють необхідні комічні та емоційні епізоди.

У статті розглядаються переклади серії романів «Гаррі Поттер» – український за В. Морозовим і виданий «А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Гою» та російський за М. Співак і виданий «Махаоном». Різницю між стилями та підходами обох перекладачів проаналізовано на прикладах адаптації окремих оригінальних неологізмів. Одним з них є *Golden Snitch*, що позначає один з м'ячів, яким грають у квідич (найпопулярніша гра чарівників у романах «Гаррі Поттер»). Цей м'яч постійно тікає від гравців, тому його дуже важко впіймати. Досить показовим є підхід обох спеціалістів до перекладу цього слова, адже цікавою є суть оказіоналізма (англ. *snitch* перекладається, як «донощик»). Так, В. Морозов дослівно переклав першу частину, як «золотий» та транскрибував другу як «снич», тому в результаті в нього вийшов власний неологізм «Золотий Снич», який, хоч і не передає зміст оригінального сполучення слів, все ж зберігає його звучання. У той самий час у М. Співак, яка також створила власний неологізм, він звучить, як «Золотой Проныра». Як бачимо, першу частину (*Golden*) Співак також переклала, отримавши слово «золотой», але зробила це і з другою, підібравши той переклад слова *snitch*, який найкраще вписувався б у текст (*проныра*). Варто зазначити, що тут можна чітко вловити різницю в підходах обох перекладачів до перекладу – якщо В. Морозов здебільшого транскрибує та транслітерує неологізми для збереження їхнього оригінального звучання. Таким чином він адаптував і ряд інших неологізмів, таких, як *Felix Felicis* (Фелікс Феліціс), *Beuxbatons* (Бобатон), *parseltongue* (парселмова). У той самий час М. Співак часто створює власні неологізми, які або калькують, або описують оригінальні (*Felix Felicis* – Фортуна Фортунатум, *Beuxbatons* – Бэльстэк, *parseltongue* – змеест). Внаслідок такого підходу деякі неологізми в її адаптації легше зрозуміти читачеві, та оригінальний стиль авторки книг часом або геть зникає, або відходить на другий план.

Наступний у нашому аналізі є неологізм *Transfiguration*, що в серії романів позначає магічну дисципліну, яка вивчає те, як магічним способом перетворювати одні предмети та істоти в інші. В. Морозов і тут вдався до часткової транслітерації, відповідно

адаптувавши оригінальний суфікс *-ation* на *-ація*, в результаті чого отримав поняття *Трансфігурація*. Фінальне поняття, хоч не має такого явного значення, як оригінальне, все ж досить добре зберігає його звучання та вписується в текст. Підхід М. Співак до цього оказіоналізму такий, як і до попереднього – вона підбрала підходящий по контексту аналог у російській мові. Її варіант (*Превращения*) передає саму суть цієї дисципліни у світі книги, як науки про перетворення. Загалом, тут зберігаються перекладацькі почерки і Морозова, і Співак у перекладі оказіоналізмів.

Цікавим у романах є також неологізм *mudblood*, який у тексті романів є зневажливим позначенням для чарівників, що народились в немагічній сім'ї. Неоднорідними є підходи обох перекладачів до цього неологізму, хоч вони обоє вдалися до творення власних неологізмів. У Морозова таким неологізмом стало слово *бруднокровка*, утворене калькуванням обох частин оригінального неологізму (*mud* – *бруд*; *blood* – *кров*). Оригінальний зміст та забарвлення слова було добре збережено, завдяки чому і в перекладеному вигляді неологізм добре виконує всі свої функції. Співак же ж утворила слово *мугродье*, що, хоч і передає оригінальне значення, все ж у плані етимологічному відходить доволі далеко від оригіналу, адже, якщо *mudblood* без прив'язки до тексту романів може нести й інше значення, використовуватись у реальному світі, то *мугродье* вже має прив'язку до творів, адже один з його коренів походить від ще одного неологізму з роману (*muggle* – *мугл* – *людина без магічних навичок*). Друга ж частина неологізму – *родье* є скороченням від рос. *отродье*, що відсилає до емоційного забарвлення та посилює оригінального неологізму. Тут обоє перекладачів вдалися до утворення власних неологізмів, що можна спостерігати і в ряді інших випадків і у Співак, і у Морозова (*butterbeer* – *маслопиво*, *time-turner* – *часоворот*, *rememberall* – *нагадайко*, *deathday* – *смертенини*, *Pensieve* – *Сумо Сногадіє*).

Також варто відмітити неологізм *Pensieve*, що має дуже цікаві варіанти адаптації в обох перекладачів. Оригінальне слово походить від *pensive*, *v* (*обдумувати*) та позначає пристрій, що містить рідину та дозволяє передивлятися свої або чужі спогади, у романах здебільшого використовувався для переосмислення тих чи тих подій, пошуку в них необхідних деталей. Нео-

логізм, який утворив В. Морозов, звучить, як *Сито Спогадів* та є суто описовим відносно оригінального, адже описує його природу та спосіб використання. Хоч оказіоналізм у результаті і не є близьким до оригіналу, та він передає його суть, органічно вписується. У той самий час М. Співак переклала це поняття, як *Дубльдум* і, хоч відстежити оригінальну етимологію цього слова неможливо, можна припустити, що воно складається з основ *дубль* (транскрипція фр. *double* – *подвійний, повторний*) і *дум* (скорочення від рос. *думать*). Фінальний варіант можна трактувати, як щось, що здатне дозволити користувачу повторно щось обдумати, що і є головною функцією цього пристрою в романах. Що цікаво – цей неологізм також є частково скороченим, адже від слова «думать» тут було прибрано закінчення *-ать* для того, щоб фінальний неологізм був іменником, як і в оригіналі.

Висновок. Проведений аналіз демонструє, що обидва перекладачі використовували різноманітні способи адаптації оригінальних неологізмів для передачі їхньої суті в романах. Так, В. Морозов часто повністю або частково транскрибує та транслітерує оригінальні неологізми задля збереження оригінального звучання, а коли необхідно передати саме значення слова – створює власні неологізми, які або описують, або калькують оригінальні. За рахунок цього його текст звучить наближено до оригінального, у багатьох місцях зберігається його звучання, але не з'являється незрозумілих термінів. М. Співак також транслітерує, або транскрибує неологізми Ролінг, та робить вона це не так часто, а саме перенесення англійських слів в російську часом неповне. Основним способом перекладу в неї є створення власних оказіоналізмів, які, як і у Морозова, або описують, або калькують оригінальні. Результатом такого підходу є те, що, хоч оригінальний стиль авторки романів зберігається значно гірше, а звучання неологізмів часом змінюється кардинально, та деякі з них мають зрозуміліше для нового читача значення.

Література:

1. Ахманова С. О. Словарь лингвистических терминов / С. О. Ахманова. – Москва: Советская Энциклопедия, 1966. – 606 с. URL: <https://klex.ru/j3t> (дата звернення: 16.04.2021)

2. Бойчук М. Параметризація поняття okazіоналізм. *Лінгвістичні студії*. 2010. Вип. 23. С. 11. URL: Бойчук М. – Параметризація поняття okazіоналізм (2011) (irbis-nbuv.gov.ua) (дата звернення: 14.02.2021)

3. Дзюбіна О. І. Типологічні принципи класифікації неологізмів у сучасній англійській мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 33, том 2. С. 38. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12251> (дата звернення: 17.03.2021)

4. Ніколаєнко І. Авторські неологізми в мові письменників Луганщини. *Культура слова*. 2013. № 78. С. 89. URL: 18-Nikolaenko.pdf (nbuv.gov.ua)(дата звернення: 31.02.2021)

УДК 811.111: 81`25

Савінська Людмила Юріївна

Національний університет «Острозька академія»

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ АСПЕКТИ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ ЗУ СЕРІАЛІ “ЛІКАР ХАУС”

Стаття присвячена дослідженню перекладознавчих аспектів медичних термінів з англійської на українську мову у серіалі “Лікар Хаус”. Представлено та охарактеризовано основні лінгвістичні терміноутворюючі фактори, виділено основні групи трансформації та проаналізовано основні проблеми при перекладі медичних термінів. Розглянуто дискурс декількох епізодів серіалу та особливості його перекладу на українську мову.

Ключові слова: перекладознавство, проблеми та способи перекладу, спеціальна лексика, термін, медичний текст.

The article is devoted to the study of translation aspects of medical terms from English into Ukrainian in the series “Doctor House”. The main linguistic term-forming factors are presented and characterized, the main groups of transformation are singled out and the main problems in the translation of medical terms are analyzed. The discourse of several episodes of the series and the peculiarities of its translation into Ukrainian are considered.

Key words: translation studies, problems and methods of translation, special vocabulary, term, medical text.

В даний час спеціальна лексика в більшості галузей знань не має упорядкованою системи, яка відповідала б сучасному рівню науки. Термінологічні проблеми все більший впливають на мову в цілому. Психологічна термінологічна система української мови активно розвивається, постійно збагачуючись новими лексичними одиницями, в тому числі і завдяки запозиченням з інших мов. Тому вивчення ситуації в галузі спеціальної лексики стає все більш важливим для розвитку мови. Дана робота при-

свячена вивченню особливостей перекладу таких лексичних одиниць як психологічні терміни.

Актуальність даної роботи обумовлена зростаючим інтересом до досліджень в галузі перекладу психологічного дискурсу, його термінологічної лексики, а також недостатньою вивченістю лінгвістичних особливостей сучасної україно- та англомовної психологічної наукової літератури.

Дослідження різних аспектів окремих лексико-стилістичних засобів та терміносистем у медичній сфері також викликала зацікавлення у багатьох філологів. Зокрема, описані проблеми синонімії у науково-популярних медичних дискурсах займають своє місце у дослідженні В. М. Хантакової [2]. Власне фахову медичну лексику досліджує D. E. Chabner [4], в той час як ступінь способи використання термінів медицини, таких як неврологія і тд, описані у тлумачних словниках І. Рибізантом [1].

Метою наукової роботи є виявлення аспекти та проблем перекладу медичних термінів у серіалі "Лікар Хаус". Завданням публікації є проведення аналізу лінгвістичного та перекладацького аспектів медичної термінології англійської та української мов.

Термін як поняття сформувалося в минулому столітті і на даний момент є центральним поняттям в будь-якій галузі наукового знання; термін вже по своїй суті забезпечує точність, ясність і розуміння певної наукової думки. При цьому, незважаючи на важливе місце, яке займає це поняття в системі наукових знань і значна кількість досліджень, присвячене розкриттю суті поняття «термін», до сих пір не існує загальноновизнаного визначення даного концепту, ведуться дискусії про вимоги, що пред'являються до терміну і його граматичних ознак.

Термін – це особливе слово чи словосполучення, яке вживається у конкретній професійній сфері за певних умов [5, с. 508]. Існують інші п'ять тенденцій визначення поняття:

1) прагнення забезпечити логічне визначення терміна через його зв'язок з деякою концепцією, пов'язаною з певною сферою знань або діяльності;

2) прагнення розкривати зміст терміна через опис характерних ознак;

3) визначення терміну через протиставлення його деякою негативною одиницею (термін проти слова, термін як одиниця термінології проти номенклатури як одиниці номенклатури тощо);

4) визначення терміну на основі статистичних та розподільчих особливостей тексту. Оскільки, на думку автора, всі наведені вище спроби забезпечити концептуальне визначення терміну були непродуктивними, вона визначає ще одну тенденцію:

5) надати терміну принаймні «робоче» визначення щодо мінливості мови (включаючи термінологію) [3, с. 13].

Для розуміння проблем перекладу терміну необхідно звернутися до специфіки терміна. Існує безліч визначень терміну, запропоновані різними вченими, однак дати його вичерпне трактування представляється вкрай складним завданням, незважаючи на досить тривалі дослідження і велику кількість фундаментальних праць в даній області. Так, наприклад, в Словнику лінгвістичних термінів під терміном розуміється «слово або словосполучення, що позначає спеціальне поняття з певної галузі знання або професійної діяльності» [7, с. 47].

Терміноутворюючі фактори поділяються на екстралінгвістичні та лінгвістичні. До першої групи належить стрімкий розвиток психології і поява нових наукових номінацій внаслідок зацікавленості соціуму, використання сучасних технологій і упорядкування наукового знання. У той час як визначення лінгвістичних чинників обумовлено різноманіттям їх понятійних зв'язків [3].

За морфологічною ознакою виділяють:

1) прості терміни (що складаються з одного слова): strategy – стратегія; stress – стрес; analysis – аналіз; procedure – процедура.

2) складні терміни (що складаються з декількох частин): lifespan – тривалість життя; self-regulation – саморегуляція; age-related – віковий.

3) терміни-словосполучення (поєднання двох або декількох слів, об'єднаних граматично і за змістом): mental health – психічне здоров'я; physical functioning – фізичне функціонування; health behavior – поведінка по відношенню до здоров'я [3].

Вчені виділяють окрему групу трансформації [1, с. 98]:

- 1) перехід зворотного порядку до прямого при перекладі з синтетичних мов;
- 2) заміна пасивних конструкцій активними в разі зворотного порядку слів в пасивних конструкціях;
- 3) заміна односкладних пропозицій двоскладного повними при відсутності в мові перекладу еквівалентних їм конструкцій;
- 4) зміна вихідного підлягає при його розташуванні в глибині пропозиції, переклад на другорядні члени;
- 5) перехід однієї частини в іншу, при якому враховуються особливості структури мови оригіналу і перекладу при перекодуванні з синтетичних мов на аналітичні, і навпаки;
- 6) заміна складних синтаксичних структур простими. Процес залежить від відмінності компонентів в наборі складних конструкцій.

Синтаксична трансформація – це перетворення граматичної структури висловлювання при сталості його лексичного поповнення. Щодо синтаксичного рівня, тут часто наступний тип конструкції замінюється. Однак може використовуватися більш складний процес перетворення (глибинна при якому не тільки має мовну форму але також набір ознак, за допомогою яких описується ситуація. Заміни викликані граматичними варіантами конструкцій, синонімічних по відношенню один одному тільки цілому. Вибір граматичного варіанту обумовлений наступними факторами: типом функціонального стилю, вузьким контекстом.

Основні труднощі при перекладі полягають в з'ясуванні значення нового слова. Власне переклад слова, значення якого вже відомо перекладачеві, завдання порівняно простіше, і вирішується шляхом використання різних прийомів і способів перекладу в залежності від того, до якого типу слів належить лексична одиниця.

Розглянемо основні рекомендації щодо перекладу.

Спробувати розкрити значення слова [7, с. 25]:

- а) використання словника;
- б) з'ясування значення слова з контексту
- в) аналіз структури лексичної одиниці для з'ясування її значення.

Таким чином, при перекладі тексту слід враховувати його лексичне наповнення, смислову структуру, контекст (оточення) пропозиції та експресивно-стилістичний зміст.

Медичний текст як особливий відомий науковий стиль, представлений для передачі інформації про закономірності або унікальних представників, розкрив здоров'я людей. Основною характеристикою є неперевірність, логічність інформації, її властивість та точність. Ці характеристики відрізняються від лексичних матеріалів, створюючи фактури, політичні зв'язки всіх внутрішніх фактур. Терміни роблять лексичну структуру медичної мови принципово відмінною від лексики загалом літературною мовою, що вимагає наголосу: семантичні, функціональні, для сфери використання, терміни в детальному функціонуванні обов'язкового офіційного спілкування; за джерелами, методами та засобами творення, за семіотичним складом одиниці.

З самого початку творці серіалу вирішили зосередитись конкретно на медичному розслідуванні, тому дія набуває свого роду детективного характеру (наприклад, незаконне проникнення героїв до будинків пацієнтів, які шукають підказки, які можуть допомогти поставити діагноз; Хаус любить повторювати його крилату фразу, всі брешуть – у тому числі й самі пацієнти). В основі кожної детективної історії – особливий тип побудови сюжету: розслідування складної, запутаної таємниці. У цьому випадку детективна схема представляється глядачеві крізь призму медицини, а кульмінацією розвитку наративу є визначення правильного діагнозу та успішного результату лікування.

Кожного пацієнта та його хворобу розглядають як таємницю детектива, яку слід розгадати групі лікарів. Застосовується стандартна детективна формула розслідування: необхідно визначити, що спричинило погіршення самопочуття пацієнта, які симптоми спостерігаються та чи можуть вони служити доказом для встановлення причини. У реалізованих метафорах хвороби та причини нездужань розглядаються як підозрілі, а симптоми та скарги – як докази:

(1) House: The question is why. Likely suspects?

Chase: Parathyroid adenoma.

Cameron: Kidney problems. /

Хаус: Питання: «Чому?». Можливі підозрювані?

Чейз: паратиреоїдного аденома.

Кемерон: Щось з нирками [4].

(2) House: Differential diagnosis, people: if it's not a tumour what are the suspects? / Хаус: Отже, диференційний діагноз. Якщо це не пухлина, хто підозрювані [2]?

(3) House: Chronic fatigue, sore throats, rashes, putrid discharge of the mouth, multiple abscesses in the brain, hearing loss and last but not least lower limb paralysis. He's certainly given us plenty of clues. / Хаус: Хронічна втома, біль в горлі, висип, гнильні виділення в роті, абсцеси в мозку, втрата слуху і, нарешті, параліч нижніх кінцівок. У нас, безумовно, маса підказок [10].

Ці твердження не представляли труднощів для перекладу і були успішно передані, зберігаючи той самий концептуальний зміст. Однак в останньому прикладі (3) переклад слова ключі як “ключі” можна вважати не найуспішнішим – для більш точної передачі “детективного” смаку слово “докази” було б більш доречним. Однак у подібному зауваженні доктора Хауса, який здійснює той самий переклад за подібністю “хвороба, як підозрюваний”, перекладачі вважали за необхідне повністю видалити існуючу метафору:

(4) House: Round up the usual suspects. Amyloidosis, sarcoidosis, hemochromatosis... Heck, go wild, do all the osis's. / Хаус: Пробіжіть-ся за загальним списком. Амілоїдоз, саркоїдоз, гемохроматоз... А взагалі, перевірте все, що на «оз» закінчується [11].

У перекладі українською мовою відбувся концептуальний зсув через те, що перелічені хвороби більше не асоціюються з “підозрюваними”, а фраза “переглядати список хвороб з” -oz “” більше не вписується в метафоричний детектив контекст. Виходячи з визначення фразового дієслова округлювати – знаходити та збирати когось чи щось (знаходити та збирати когось чи щось), переклад „зібрати всіх можливих підозрюваних” був би ближчим до оригіналу, зберігаючи метафору.

Окрім того, можна зазначити, що вжиті вставні слова «heck» та вираз «Go wild» теж не були відображені в перекладі – стилістично нейтральне «але загалом» не передає належної виразності, яку мовець вклав у своє зауваження. З іншого боку, англійське вставне слово heck – це евфемізм слова пекло, яке в ситуатив-

ному вживанні у формі оклику перекладається прокляттям: «Чорт!», «Чорт його бій!». В українській мові немає виразу, який був би нейтральним з точки зору емоційного навантаження, тому перекладачі вважали за необхідне його опустити – більше того, цей елемент не впливає на зміну значення фрази. Go wild стосується розмовного стилю лексики, і у словнику Вебстера є таке визначення: робити щось надзвичайно або надмірно (робити щось непотрібно, занадто багато). В імперативній формі вираз може означати «вперед», робіть як завгодно. В українському перекладі було б доречно передати це на замовлення

«Вперед!» або «Давайте!».

Хвороби порівнюють із злочинцями, які мають конкретні мотиви вчинення злочину. Вони діють згідно із заздалегідь визначеною стратегією або залежно від ситуації: вони обирають час нападу, застосовують зброю і, якщо результат є сприятливим для поліції, їх ловлять на місці злочину. Симптоми захворювань можуть з'явитися не відразу, але досвідчений лікар, як і детектив, який знає свою справу, іноді знайде не найочевидніші докази та ознаки, які можуть лежати в основі загадки та бути причиною захворювання.

Література:

1. Рибізант І. Терміни неврології та їх трактування в українських тлумачних словниках. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Проблеми української термінології. 2014. № 791. С. 87–91. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPUT_2014_791_19.
2. Хантакова В. М. Синоними в научно-популярних медичинських текстах. *Бюллетень ВСНЦ Иркутського державного лінгвістического університета*. 2006. No 2. С. 209–212.
3. Юкало В. Я. Мовні стереотипи в комунікаціях лікаря: Автореф. дис... канд. філол. наук. Київ, 2003. 24 с.
4. Chabner, D.-E. *The Language of Medicine*. Philadelphia, 1996. 174 p.
5. House, M. D. URL: https://www.imdb.com/title/tt0412142/?ref=nm_sr_1
6. Fischbach H. Guest Editor's Preface. *Translation and Medicine*. URL: https://books.google.com/books/about/Translation_and_Medicine.html?id=q_hfnLg6W8Cc.
7. *Macmillan English Dictionary for Advanced Learners*. Palgrave Macmillan. 2002. 923 p.
8. Market Report: World Medical Devices Market. Acmite Market Intelligence (2014). URL: <http://www.acmite.com/market-reports/medicals/wor>.

УДК 81'1

Сарафин Анастасія Вікторівна

Національний університет «Острозька академія»

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті досліджуються структурні особливості термінології криміналістичної лінгвістики, розкривається поняття «термін» та класифікація юридичних термінів в англійській мові, простежуються особливості лінгвістичної структури термінів, визначаються лексико-семантичні особливості перекладу термінів криміналістичної лінгвістики.

Ключові слова: термін, криміналістична лінгвістика, терміносистема, переклад, лексика.

The article investigates the structural features of the terminology of forensic linguistics, reveals the concept of "term" and the classification of legal terms in English, traces the features of the linguistic structure of terms, defines the lexical and semantic features of the translation of forensic linguistics.

Key words: term, forensic linguistics, terminological system, translation, vocabulary.

Актуальність теми та постановка проблеми. Аналіз сучасної експертної практики показує, що усім наукам, дисциплінам, які вивчають умови, причини, механізми вчинення різноманітних злочинів, їх розслідування, а також шляхи їх попередження та припинення, притаманна певна специфічна термінологія. Криміналістична лінгвістика поєднує в собі застосування лінгвістичних методів для проникнення в суть судового контексту законів, їх дослідження. На сьогоднішній день, лінгвісти даної сфери повинні розуміти письмову мову законів, використання мови в судових процедурах та повинні вміти надавати лінгвіс-

тичні докази. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю виявлення англійської специфіки у семантиці термінології криміналістичної лінгвістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами дослідження термінології криміналістичної лінгвістики та їх особливостями, займалися такі вчені та лінгвісти, як А. М. Лящук, О. В. Баланаєва, Г. О. Винокур, Д. С. Лотте. Незважаючи на це, термінологія в галузі криміналістичної лінгвістики на даний час не є однією з досліджених тем у термінознавстві, проте висвітлення процесу формування термінів є важливим завданням, визначеним потребою в їх упорядкуванні й тлумаченні, а також стандартизації понять та категорій. Більшість з перелічених лінгвістів у своїх працях зазначають, що терміни є однією з основних ознак наукового стилю, мовним засобом вираження спеціального поняття.

Метою даної статті є визначення структурних особливостей термінології криміналістичної лінгвістики, простежити семантику термінів та їхню конкретну прагматичну функціональність.

Відповідно до мети передбачається розв'язання таких завдань:

- охарактеризувати поняття криміналістичної лінгвістики та простежити історію розвитку;
- визначити структурні особливості термінів;
- дослідити семантику термінів криміналістичної лінгвістики;
- простежити особливості лінгвістичної структури термінів;
- розглянути особливості перекладу криміналістичної лінгвістики.

Виклад основного матеріалу. Визначення поняття «термін» завжди було проблемою для мовознавців та представників різних термінологічних шкіл. Переважна частина термінів утворювалась на основі словотворчих елементів або запозичувалась з класичних мов.

Термін (від лат. *terminus* – межа) – є мовним засобом вираження спеціального поняття; розглядається як відносно експресивно нейтральний знак (слово чи словосполучення), що виконує у мовній системі особливу функцію відображення спеціального поняття професійної сфери. В основі будь-якого тер-

міну закладена певна дефініція, яка представляє характеристику предмета чи явища.

Термінологія є джерелом для утворення терміносистем. Терміносистема є моделлю будь-якої галузі знань чи діяльності і в загальному з'являється лише тоді, коли галузь формує власну наукову теорію, концепцію або ж узагальнені ідеї.

І термінології, і терміносистеми не можуть бути відірвані від природної мови, на базі якої вони існують. Специфіка цих сукупностей полягає в тому, що вони є структурною частиною лексичної системи певної мови для спеціальних цілей, які надбудовуються над даними природною мовою, обслуговуючи певну спеціальну галузь знань або діяльності (наукову сферу, виробництво, економічну сферу і т.п.). При формуванні теорії, що описує цю область, або конструюється її терміносистема, або впорядковується термінологія, стихійно що склалася на початку формування теорії, перетворюючись в терміносистему в результаті усунення неточних термінів і заміни їх більш точними в результаті уніфікації термінологічних варіантів і ін. Таким чином, термінологія перетворюється в терміносистему або замінюється нею [2, с. 186].

Термінологія криміналістичної лінгвістики – це сукупність термінів, яка виражає певну систему правових понять і задовольняє потреби спілкування у сфері юридичної науки і практики. У процесі розвитку лінгвістична термінологія постійно поповнюється новими поняттями, термінами, вдосконалює усталений поняттєвий апарат і словесне вираження.

Терміни мають ряд ознак, які відрізняють їх від слів загального вжитку. Головними ознаками є:

1) специфічність (чітко розмежована сфера використання, чітке відношення поняття і слова);

2) дефінітивність (наявність дефініції – чіткого і зрозумілого визначення поняття);

3) системність (кожен термін повинен мати визначене місце в термінологічній системі, яке залежить від місця поняття у системі понять);

4) однозначність (лінгвісти Г. О. Винокур, Д. С. Лотте вважають, що всі терміни виражають твердо фіксовані поняття, тобто є однозначними);

5) стилістична нейтральність (терміни не супроводжуються додатковими смисловими, емоційними чи стилістичними навантаженнями);

6) точність, стислість (термін має бути коротким, точним; чітко і повністю подавати характеристики предмета);

7) інтернаціональний характер (терміни мають бути зрозумілими для спеціалістів в різних країнах);

8) зручність та легкість творення похідних термінів [1].

Відповідно до положень Енциклопедичних юридичних словників, будь-які англійські терміни поділяються на три різновиди:

1. Терміни, які вживаються у повсякденному житті і зрозумілі всім: *linguist* – лінгвіст або той, хто вивчає мовознавство. У деяких судах *linguist* є перекладачем;

2. Спеціальні терміни, які мають особливий зміст і зрозумілі лише фахівцям, які компетентні у даній сфері: *morpheme* – мінімальна граматична одиниця мови, наприклад, у слові «**dog**» є дві морфеми «**dog**» і *-s*; *morphology* – це вивчення систем морфем у мові; *lexical word* – слово, яке має значення, наприклад, “dog”, “table”, на відміну від слів на кшталт “the”, “of”;

3. Спеціально-технічні терміни, які повинні бути зрозумілі юристові, що є фахівцем і в іншій сфері), наприклад: *non-patentable* – непатентоване; *nuclear-free* – без'ядерний [2].

Морфологічна структура терміна є ключовою, оскільки кожен термін має свою історію в мові в певний історичний період за певних соціальних, економічних та політичних умов [4, с. 1085].

Деякі технічні слова та вирази походять з інших мов, або адаптовані до англійської вимови, орфографії чи структури. Є слова французького походження, деякі з яких були імпортовані безпосередньо, наприклад, *fait accompli* – виконано, *force majeure* – форс-мажор, тощо. Інші перекладені безпосередньо, наприклад *under pain of* (*sous peine de*) – під болем, або *plead guilty* (*plaider coupable*) – визнавати себе винним, а інші були пристосовані (наприклад, *salvage* – порятунок, *towage* – буксирування, *anchorage* – якірна стоянка, кріплення, *demurrage* – плата за простій судна, вагона) [5].

Крім того, є терміни, відтворені описовим методом, оскільки поняття, які ці терміни представляють, просто відсутні в мові

перекладу. З розвитком права, юридичних дій та процедур ці терміни стають дедалі складнішими, та можуть бути морфологічно класифіковані на три типи:

1. Прості, які складаються лише з одного слова;
2. Складені, що складається з двох слів і пишуться одним словом або через дефіс;
3. Словосполучення, що складаються з декількох елементів, які пишуться окремо [6].

Юридична термінологія багата на терміни, створені синтаксичним методом. Можна виділити такі три синтаксичні типи:

1. Двокомпонентні терміни – *legal practice* – юридична практика; *copyright law* – авторське право; *prejudicial inquiry* – досудове слідство; *correctional labour* – виправні роботи;

2. Трикомпонентні терміни – *nationwide union of lawyers* – загальнодержавне адвокатське об'єднання; *involuntary juridical facts* – невольові юридичні факти; *serious bodily injury* – тяжке тілесне ушкодження;

3. Багатокомпонентні (полікомпонентні) терміни – *intentional homicide committed in state of strong mental agitation* – умисне вбивство, яке вчинене в стані афекту.

Одним з найпростіших лексичних способів перекладу кримінального терміну є метод транслітерації. Транслітерація – механічна передача тексту й окремих слів, які записані однією графічною системою, засобами іншої графічної системи при другорядній ролі звукової точності, тобто передача однієї писемності літерами іншої, наприклад: *recidivism* – рецидивізм, *sheriff* – шериф, *detective* – детектив, *alibi* – алібі, *verdict* – вердикт.

При перекладі запозиченим термінам надаються афікси і флексії відповідних граматичних категорій мови перекладу, що дозволяє здійснити подальшу словозміну термінів в її системі. Так, наприклад, флексія *-u-* англійських термінів передається флексією *-ія* – в українській мові: *amnesty* – амністія; суфікс *-tion/sion* передається суфіксом *-ц, с* в українській мові: *jurisdiction* – юрисдикція; *corruption* – корупція, *aggression* – агресія.

Терміни також підлягають іншому прийому перекладу – калькуванню, тобто тоді, коли складові частини слова морфе-

ми чи лексеми відтворюються відповідними елементами мови перекладу, наприклад: blind spot – сліпа зона, to lay low – залягти на дно. Приклад застосування калькування можна побачити в нижче наведеному реченні: 'Unknown subject penetrating our victims.' – 'Невстановлений предмет тортур' [1]. Калькування вважається прийомом перекладу, який найчастіше застосовується при перекладі складних термінів. До того ж, багато з таких термінів утворюються за допомогою поширених загальнонародних слів. Складні терміни найчастіше перекладаються дослівно.

Висновки. Таким чином, ми ознайомились з теоретичними аспектами особливостей термінології криміналістичної лінгвістики, її видами та класифікацією. Роль криміналістичної термінології в сучасному суспільстві в достатній мірі значна. У наші дні криміналістична наука отримує все більш широке поширення, внаслідок чого відбувається розширення співпраці і обміну досвідом між фахівцями з різних країн, а також зростає обсяг комунікації в даній сфері. Крім того, що криміналістика розвивається, утворюються нові терміни, відбувається переосмислення і перетворення вже існуючих термінологічних одиниць. Міжнародна співпраця благотворно впливає на роботу не тільки вчених-термінологів, але і криміналістів, так як єдність термінології полегшує комунікацію між фахівцями. Термінологічна система кримінальної лінгвістики має динамічний характер, про що свідчить виникнення нових лексичних утворень для позначення кримінальних термінів у цій галузі.

Перспектива подальшого наукового дослідження на рахунок особливостей семантичної структури термінів криміналістичної лінгвістики, може сприяти простеженню особливостей юридичної культури та надає можливість з'ясувати та глибше дослідити певні відповідності та розбіжності у юридичних підмовах.

Література:

1. Атаманчук В. М. Юридична і експертна термінологія: поняття, ознаки та особливості функціонування. *Часопис Хмельницького університету управління та права. Університетські наукові записки.* Хмельницький, 2011. № 2 (39). С. 189–195.

2. Азаров Д. С., Акуленко В. І. Великий енциклопедичний юридичний словник. Юридична думка. Київ, 2012.

3. Зиянгирова Е. Л. Основные тенденции развития терминологического инструментария метаязыка юрислингвистики. Уфа, 2020. С. 186.

4. Карабан В. І. Англо-український юридичний словник : Понад 75 тисяч слів та словосполучень юридичної підмови та близько 160 тисяч укр. перекладних відповідників. Вінниця. 2004. С. 1085.

5. Ляшук А. М. Семантична структура юридичних термінів української та англійської мов: автореф. дис... канд. філол. наук. Київ, 2007.

6. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Ліпка І. П. Переклад англомовної юридичної літератури: навч. посібн. 3-є вид., випр. і доп. Вінниця: Нова Книга, 2006. 656 с.

УДК 811.112.2'367

Чупринська Інна Ігорівна

Національний університет «Острозька академія»

СИНТАКСИС СКЛАДНОПІДРЯДНОГО РЕЧЕННЯ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена дослідженню синтаксису складнопідрядного речення у німецькій мові. У статті висвітлюються основні передумови формування сучасного німецького складнопідрядного речення. Розглянуто структуру простого та складного речення у германських мовах. Визначено особливості порядку слів у складнопідрядному реченні сучасної німецької мови.

Ключові слова: синтаксис, давньогерманська мова, порядок слів, сполучник, складнопідрядне речення.

The article is devoted to the study of the syntax of a complex sentence in the German language. The article highlights the main prerequisites for the formation of a modern German complex sentence. The structure of simple and complex sentences in Germanic languages is considered. Peculiarities of word order in a complex sentence of modern German are determined.

Key words: syntax, Old Germanic language, word order, conjunction, complex sentence.

Постановка проблеми. Синтаксис є невід'ємною частиною кожної мови, у тому числі німецької. Сучасні лінгвісти визнають складнопідрядне речення окремим об'єктом синтаксису. Класифікація та опис складних утворень є однією з найважливіших проблем у синтаксисі. За довгий період розвитку лінгвістичної науки було встановлено існування багатьох різновидів складнопідрядного речення. Важливим і необхідним постає комплексний семантичний аналіз цих речень та здійснення їх кваліфікативної характеристики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На відміну від фонології, морфології та лексикології, давньогерманський синтаксис досліджувався не так інтенсивно. Багатотомна праця Отто Бехагеля «Deutsche Syntax» – це єдина монографія, присвячена цій темі. Після цього проблема синтаксису давньогерманських мов досліджувалась переважно в окремих статтях з урахуванням окремих аспектів [8].

Над структурою сучасного складнопідрядного речення у німецькій мові працювали такі лінгвісти та мовознавці як І. Д. Молчанова, А. Н. Зуєва, Т. Демідова, В. Комісаров, В. Адмоні, Е. Шендельс, В. Виноградов та інші. Проте на сьогодні є чимало питань, пов'язаних із особливостями будови складнопідрядних речень, ще потребують ґрунтовного дослідження.

Мета статті – дослідження особливостей синтаксису складнопідрядного речення в сучасній німецькій мові.

Для досягнення мети було визначено такі конкретні **завдання**:
– Проаналізувати структуру простого та складного речення у германських мовах.

– Визначити особливості порядку слів у складнопідрядному реченні німецької мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. У період, коли ще не повністю були сформованими індоєвропейські мови, базисом синтаксичної організації речення був принцип прилягання одного слова до другого. Ці слова складали просте речення. Просте речення вважалося мовною одиницею найвищого рівня [2]. У давньогерманських мовах синтаксична організація простого речення не є фіксованою. Підмет, присудок, додаток та обставина – головні складники давньогерманських простих речень.

Спільність між сучасним англійським та німецьким реченнями полягає в тому, що для англійського двоскладного речення типологічною ознакою служить фіксований порядок членів речення, так само як і в німецькому двоскладовому реченні, де місце присудка закріплене, і перш за все його дієслівна частина. Інші складові елементи присудка також фіксовані з точки зору порядку слів, але в набагато меншому ступені.

У простому розповідному реченні порядок слів може бути прямим та зворотним. Коли порядок слів у реченні прямий, то

це означає, що на першому місці стоїть підмет, на другому – присудок. Присудок – це той член речення, на який найбільше звертають увагу в німецькому синтаксисі. Цей член речення чи при прямому, чи при зворотному порядку слів повинен стояти на другому місці [4]. Тому німецьке дієслово займає ключову роль при творенні простого речення. Тільки дієслово має чітке фіксоване положення у реченнях.

В лінгвістиці панує думка, що в германських мовах складні речення існували ще в дописемний період. Складне речення утворювалося на основі низки простих речень за допомогою сполучників або безсполучникового зв'язку. В германських мовах засвідчені приклади складних речень з такими сурядними сполучниками: в давньоанглійській *and* «і», *orþe* «або», *ac* «але»; в давньовірхньонімецькій *inti*, *ioh* «і», *ouh* «також»; в давньоісландській *ok* «і», *eda* «або» [8].

З часом відбуваються значні зміни в структурі складнопідрядного речення, створюються нові сполучники і сполучникові слова, уточнюється порядок розташування головного і підрядного речення.

За останнє століття цілою низкою дослідників висловлювалися думки щодо синтаксису складного речення, виражалися сумніви щодо доцільності збереження в науці традиційної схеми розподілу зв'язків складних речень.

Складні речення, зі свого боку, діляться на дві великі групи на підставі особливостей з'єднання простих речень в єдине ціле. Це складносурядні і складнопідрядні речення. У складносурядних реченнях окремі частини складного речення, представлені простими, з'єднуються за допомогою лише однієї інтонації або ж сурядних зв'язків і рівноправні по відношенню один до одного [1].

Складнопідрядне речення як і словосполучення характеризується підпорядкуванням, нерівним рангом компонентів синтаксичного підпорядкування, невідповідністю синтаксичних властивостей підлеглих компонентів, а також цілісною структурою при різній синтаксичній значущості частин [3].

Існують різні принципи класифікації складнопідрядних речень. Мовознавці не приходять до єдиної думки. Серед усіх варто виділити класифікації В. Юнга, Г. Гельбіга, а також Й. Буша.

У німецькій мові часто велика увага приділяється класифікації за ознакою обов'язковості або факультативності підрядних речень відповідно до головних, а також за характером зв'язку між ними. В. Юнг називає сім типів підрядних речень: підметові, присудкові, додаткові, часу, причини, місця, та модальні [7]. За класифікаціями Г. Гельбіга та Й. Буша складнопідрядні речення поділяються на підметові, додаткові, означальні та обставинні. Підрядні обставинні речення поділяються на речення місця, часу, модальні та причини [5].

Проаналізувавши різні джерела, можна виділити декілька основних видів підрядних речень [1]: додаткові підрядні речення, означальні підрядні речення, підрядні речення часу, підрядні речення причини, модальні речення, підрядні речення наслідку, підрядні речення умови, підрядні речення мети, підрядні допустові речення.

Місце підрядного речення у німецькій мові прийнято визначати по відношенню до головного. Залежно від способу розташування підрядного речення по відношенню до головного, розрізняють три види складнопідрядних речень [5]:

- 1) коли підрядне речення стоїть перед головним;
- 2) підрядне речення стоїть всередині головного;
- 3) підрядне речення стоїть після головного.

Місце підрядного речення, як правило, визначається його синтаксичною функцією. Тобто це залежить від того, до якого члена головного речення його можна віднести або в якості якого члена воно може розглядатися. Місце підрядного речення у німецькій мові не впливає на порядок слів в ньому самому. Воно впливає на порядок слів у головному реченні.

Порядок слів у головному реченні складнопідрядного речення може бути будь-яким (як прямим, так і зворотним) в залежності від того, на що мовець робить акцент. Але, коли підрядне речення розташоване перед головним. У цьому випадку порядок слів у головному реченні обов'язково повинен бути зворотним [6].

Порядок слів не можна розглядати у відриві від актуального членування речення. У світлі вчення про актуальне членування висловлювання поняття прямий і зворотний порядок слів

означають не послідовність розташування граматичних членів речення, а послідовність розташування теми і реми.

Складнопідрядні речення характеризуються гнучкістю своєї структури. Підрядне речення стоїть в різних місцях: в препозиції, постпозиції або інтерпозиції. У художніх творах складнопідрядні речення втрачають свою сталу структуру, перетворюються у різноманітні художні засоби [5].

Часто у німецькій виключенням спостерігається таке явище, що частини речення виходять із звичних місць у реченні, знаходяться поза рамкою речення, що надає висловлюванню виразного забарвлення.

Отже, досить часто велике смислове значення мають саме додаткові частини речення. Частини складнопідрядного речення перебувають у смисловій і структурній взаємозалежності, взаємозв'язку. І хоча формальний показник підпорядкування, який вказує на необхідність іншої частини речення, знаходиться в додатковій частині, головна в свою чергу не завжди володіє достатньою самостійністю, оскільки з тих чи інших причин вимагає додаткової частини, тобто структурно передбачає її. Взаємопов'язаність частин проявляється в смисловій і структурній неповноті головної частини, в наявності в ній співвідносних слів. Тому частини складнопідрядного речення – це структурне та семантичне ціле [3].

Висновки дослідження і перспективи подальшої наукової роботи. Порядок слів у німецькому реченні відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки забезпечується цілісність речення та організація його як повної завершеної єдності.

Досліджуючи історичний розвиток мови, неможливо не звернути увагу на те, що протягом усього часу відбувалися істотні зміни у системі мови. Поступові кількісні зміни в мові протягом століть зумовили якісні зміни.

Германські мови характеризувалися особливою системою формування підрядності. Процеси, які відбувалися у синтаксисі давньогерманських мов, стали базисом для розвитку сучасного складнопідрядного речення. Питання синтаксису складних речень у германських мовах продовжують залишатися об'єктом дослідження.

Проаналізувавши різноманітні літературні джерела, можна стверджувати, що порядок слів у підрядному реченні не залежить від розташування підрядної частини у складнопідрядному реченні. Підрядне речення впливає на порядок слів у головному реченні. Порядок слів у головному реченні складнопідрядного речення може бути як прямим, так і зворотним. Це залежить від використаного сполучника підрядності.

Література:

1. Бережна В. В., Пантелеєва С. В. Довідник старшокласника та абітурієнта. Німецька мова. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 336 с.
2. Буніятова І. Р. Еволюція гіпотаксису в германських мовах (IV-XIII ст.) : монографія. Київ : Вид. Центр КНЛУ, 2003. 327 с.
3. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Семантико-синтаксична структура речення. Київ: Наук. думка, 1983. 219 с.
4. Сергиенко Е. П. Типология простого предложения в германских и славянских языках: структурные типы предложения. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
5. Чепурна З. Трансформація порядку слів у простому реченні при перекладі з німецької мови українською. URL : [file:///D:/Nzs_2010_89\(1\)_54.pdf](file:///D:/Nzs_2010_89(1)_54.pdf)
6. Engel U. Syntax der deutschen Gegenwartssprache. Berlin : E. Schmidt, 2009. 309 S.
7. Jung W. Grammatik der deutschen Sprache. VEB Bibliographisches Institut Leipzig, 1973. 518 s.
8. Urgermanische Sprache. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Urgermanische_Sprache

УДК 811.111

Яковчук Ліана Тимофіївна

Національний університет «Острозька академія»

ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ ОБРАЗУ ЛЮБОВІ В КНИЗІ ДЖЕЙН ОСТІН «ГОРДІСТЬ І УПЕРЕДЖЕННЯ»

Стаття присвячена дослідженню вербального вираження образу любові у книзі Джейн Остін «Гордість та упередження». У роботі класифіковано лексику, що використовується у контексті любові та прояву почуттів, а також проаналізовано її вживання.

Ключові слова: лексичне відображення, експресивна лексика, емотивна лексика, категорія любові, лексичні вирази, лексична одиниця, вербалізація емоційного стану.

This article examines verbal expression of the image of love in the book "Pride and Prejudice" by Jane Austen. The paper classifies the vocabulary used in the context of love and expression of feelings and also analyses its use.

Key words: lexical representation, expressive vocabulary, emotional vocabulary, category of love, lexical expressions, lexical unit, verbalization of emotional condition.

Постановка проблеми. Один з найпоширеніших способів вираження любові та почуттів є словесний. Останні декілька років науковці все більше і більше звертають увагу на емоційний стан людини. Однак його реалізація ще повністю не досліджена як в теорії тексту так і в теорії комунікації [5]. Сьогодні лінгвісти намагаються вивчити тексти, що містять в собі вираження емоцій, що представлені мовними засобами, за допомогою яких ці явища висловлювані. Тобто, існує потреба у вивченні лексичного відображення любові художнього тексту за допомогою сучасних напрямків лінгвістики, а зокрема у малодослідженому творі Джейн Остін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій : ця тема досліджувалась як і європейськими науковцями (Селлін Неллі Анудо, Бенард Кодак, Еллен Тіссен) так і російськими та українськими. Світлана Матрінек вивчала асоціативні дієслова до слів 'любити/кохати' [4]. Емоційні концепти в культурній парадигмі мовної об'єктивності досліджувала О. О. Бахаров [3]. В. Калько зробила лінгвокультурний аналіз кохання [1]. Лексичні засоби вираження любові були описані Н. О. Герцовською та О. М. Лабаш [2]. В. І. Шаховський сформував категоризацію емоцій у лексико-семантичній системі мови [6].

Мета наукової статті полягає у здійсненні аналізу лексичного відображення категорій любові та дослідження лексичних одиниць за допомогою яких відбувається вербалізація емоційного стану героїв у книзі Джейн Остін «Гордість і упередження». Досягнення мети вимагає виконання таких завдань:

- зробити кількісний аналіз лексичних одиниць, які репрезентують любовну тематику;
- класифікувати лексику, що презентують емоції;
- розглянути різні категорії лексичного вираження образу любові.

Виклад основного матеріалу. Мовний акт продукує конструювання значення стверджує Блур [8]. Саме ці значення, які формуються допомагають людям порозумітися. Крогер і Вуд вважають, що мова являється не просто інструментом опису та засобом спілкування, але соціальною практикою та інструментом у досяганні цілей [10]. Тому науковці та філологи досліджують способи вираження певних понять, образів та ідей. Зокрема, О. М. Василенка та В.В. Хоріянова здійснили наукове дослідження поняття «Good» у різних мовах [9]. У цій статті розглядаються особливості лексичного вираження образу любові на прикладах з роману Джейн Остін 'Гордість та упередження'. Нам вдалося визначити деякі закономірності частоти вживання слів любовного характеру. Зокрема, це слова *love, fall in love, admire, admiration, affection, attachment*. Частота вживання автором цих слів, подано у таблиці.

Таблиця 1.

Частота вживання лексеми 'Любов' у романі Д. Остін

Love	110 разів
	Як іменник – 71
	Як дієслово – 30
	Як інші частини мови 9
Affection	81 раз
Admire	33 разів
Fall in love	27 разів
Admiration	25 раз
Attachment	11 раз

Найчастіше Джейн Остін використовувала слово 'love' Це 38% від використаних слів, що мають любовну тематику. 'Affection' складає 28% вживаної любовної лексики. Дієслово 'admire' та іменник 'admiration' утворюють 11% та 9% відповідно. Фраза 'fall in love' репрезентована у 9%, а найменша кількість разів вжито іменник 'attachment', всього 5%.

Шаховський класифікує три групи лексики, що презентують емоції. Перша група це специфічна експресивна лексика [6]. У книжні ми виділили такі приклади: 'all love must be vain', 'very much in love with her', 'the violence of my affection', 'evident admiration of her' [7]. Емоційне значення цих слів створюється засобами словотвору [6].

Лексика, що називає емоції складає другу групу. Іншими словами це вербалізація емоційного стану [6]. З прикладів можна помітити, що на сторінках роману такі іменники як 'interest', 'attachment', 'delight', 'affection', 'admiration', та прикметник 'loveliest' 'embarrassed' 'favourites', 'attentive' 'flattered' є словами, що називають емоції [7].

До останньої групи належить лексика, що виражає емоції. Ці приклади належать до емотивної лексики, тобто слів, що не називають емоції, але описують їх (опис є свідомим вираженням емоційного стану мовними засобами) [6].

'Oh, yes!--of that kind of love which I suppose him to have felt' [7с. 127]. Вигук 'Oh, yes' є вираженням емоційного стану персонажу в момент мовлення. Назви немає, але читач розуміє, яка емоція була висловлена.

Любов у романі Джейн Остін також зображена лексичними одиницями, що позначають такі категорії як 'сильна симпатія до когось', 'улюблена людина', 'пристрасть' та глибоке, ніжне 'почуття прихильності' до когось.

Першу категорію демонструють такі приклади як *'I admire and love you', 'true affection', 'greatly admires', 'so strong an affection', 'strength of that attachment', 'prosperous love'* [7]. Іменники часто підсилюються прикметниками, за допомогою яких утворюється значення сильної симпатії.

Категорію 'улюблена людина' демонструють переважно прикметники *'beloved sister', 'his favourite child', 'amiable neighbour'*. Проте у тексті також трапляються іменники *'professed lover', 'my love'* [7].

Пристрасть ми можемо спостерігати у таких лексичних одиницях як *'much in love', 'violently in love', 'overflowing with admiration', 'out of her senses wild admiration', 'the violence of my affection', 'earnest, steadfast gaze'* [7].

Глибоке, ніжне почуття прихильності до когось у тексті виражається такими виразами як *'expression of heartfelt delight', 'what importance she was to him overcome a sentiment', 'heart did whisper warm feeling', 'delicacy of your feelings healthy love', 'a very tender affection for Bingley', 'all the warmth of first attachment', 'a deeper sentiment of gratitude'* [7].

У ході аналізу лексичних одиниць, що відображають любов у романі 'Гордість і упередженні', ми виокремили також групу прикладів, що не називають емоції чи почуття пов'язані з цим феноменом, але зображують дії.

'They now walked on in silence, each of them deep in thought. Elizabeth was not comfortable; that was impossible; but she was flattered and pleased. She watched him whenever they were at Rosings, and whenever he came to Hunsford; but without much success' [7 с. 229]. У даному прикладі немає лексики, що називає чи описує любов, але *'walked on in silence, each of them deep in thought'* має значення, яке цілком зрозуміло читачам, що головні герої мають переживання пов'язані з внутрішньою симпатією один до одного.

'Elizabeth answered only by a slight bow. Her thoughts were instantly driven back to the time when Mr. Bingley's name had been the

last mentioned between them; and, if she might judge by his complexion, his mind was not very differently engaged" [7 с. 228]. Ці прості дії виражають внутрішні переживання, хоча і не називають емоції, які при тому відчувають герої.

Ще одною категорією, якою послуговується авторка, щоб виразити почуття любові є мова дотиків.

"Elizabeth jumped out; and, after giving each of them a hasty kiss, hurried into the vestibule, where Jane, who came running down from her mother's apartment, immediately met her" [7 с. 337]. Поцілунок означає наявність теплих і глибоких відносин, навіть якщо він зроблений у поспіхах. На відмінну від простого словесного привітання або рукопотискання, поцілунок використовується для вираження почуттів любові.

"Elizabeth, as she affectionately embraced her, whilst tears filled the eyes of both, lost not a moment in asking whether anything had been heard of the fugit" [7 с. 254]. Завдяки таким словосполученням *'affectionately embraced'*, *'affectionately taking her hand'*, *'who was walking arm-in-arm with'* [7] ми можемо дізнатися про особливі теплі стосунки між героями.

Любов може стати джерелом як позитивних, так і негативних переживань, станів, що виражається лексичним засобами. Нам вдалось визначити, що у тексті ця категорія представлена такими прикладами:

'never be happy without him'; 'to overcome a sentiment so natural as abhorrence against relationship'; 'she was flattered and pleased'; 'had not my feelings decided against you- -had they been indifferent or had they even been favourable' [7 с. 172]. До позитивних переживань належить *'was flattered and pleased'*, *'had they even been favourable'*. До негативних – *'never be happy'*, *'abhorrence against relationship'*, *'had they been indifferent'* [7].

Окрім слів, що маю значення, окрему категорію представляють лексичні вирази, що описують зовнішній вигляд закоханої людини.

"They were within twenty yards of each other, and so abrupt was his appearance, that it was impossible to avoid his sight. Their eyes instantly met, and the cheeks of both were overspread with the deepest blush" [7 с. 223]. Фрази *'cheeks of both were overspread with the deepest blush'* *'gave her a look expressive of wonder'*, *'the expression of*

that look was disputable, *'sometimes it seemed nothing but absence of mind'* [7 с. 162] не називають емоцій, але за описом зовнішнього вигляду ми можемо визначити, що переживають герої.

До концепту любові у романі 'Гордість та упередження' відносяться слова *'dear', 'sweetheart', 'beloved', 'darling', 'sweet one', 'honey', 'dearest', 'angel'* [7], тому що вони є конотативними компонентами вище згаданого феномену. Але в той самий час вони становлять найменше число інтегральних одиниць по відношенню до концепту любові.

Отже у романі Джейн Остін ми виділили три групи лексики, що презентують емоції. Це експресивна лексика, вербалізація емоційного стану та група емотивної лексики, тобто слів, що не називають емоції, але є зрозумілим, що малося на увазі. Також було визначено такі категорії як 'сильна симпатія до когось', 'улюблена людина', 'пристрасть' та 'глибоке, ніжне почуття прихильності' до когось. У творі також присутні лексичні одиниці, які зображують дії, що пов'язані з феноменом любові та описують зовнішній вигляд закоханої людини. Нам вдалося визначити, що в тексті присутні мовні одиниці значення яких містить відповідну оцінку позначуваних ними явищ та конотативні компоненти концепту любові.

Перспектива подальших досліджень. Ми вбачаємо перспективу у подальшому дослідженні вербального вираження образу любові, а саме у граматичних конструкціях та засобах, які використовуються у художніх текстах.

Література:

1. Калько В. Лінгвокультурний аналіз концепту КОХАННЯ (на матеріалі українських паремій). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Лінгвістика*. 2010. № 10. С. 187–192.
2. Герцовська Н. О. Лексичні засоби вираження любові в англійській мові. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. 2019. № 3. С. 81–88.
3. Бахарова О. О. Емоційні концепти в культурній парадигмі мовної об'єктивації. Львів, 2017. С. 9–12.
4. Мартинек С. В. Амбивалентність концепта любові (по результатам асоціативних експериментів). *Культура народів Причорномор'я*. 2004. № 49. Т. 1. 2004. С. 33–36.
5. Степанюк М. П. Репрезентація емоційного стану художнього персонажа у жіночому романі: лінгвокогнітивний і гендерний аспекти (на матеріалі романів Ш. Бронте та Е. Бронте). Херсон, 2016. 224 с.

6. Шаховський В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Воронеж. Изда-во Воронеж. ун-та, 1987. 190 с.
7. Austen J. *Pride and Prejudice*, 2012. 287 с.
8. Bloor, E. (2004) *Story time*. Orlando: Harcourt.
9. Vasylenko O. M., Horiainova V. V. The concept “good” in the English–language picture of the world. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 130. С. 260–264.
10. Wood L. A., Kroger R. O. (2000) *Doing discourse analysis: Methods for studying action in talk and text*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

УДК 811.111'373

Янкевич Світлана Олегівна

Національний університет «Острозька академія»

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ Й ІДІОМИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ СЕРІАЛІ «BREAKING BAD»: ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Статтю присвячено вивченню стійких сполучень слів (фразеологізмів та ідіом) в американському серіалі «Breaking bad», їх переклад українською мовою.

Ключові слова: ідіома, фразеологічна одиниця, функції, переклад, серіал.

The article is sanctified to the study of fixed expressions (phraseologisms and idioms) in the American series «Breaking bad», their translation into Ukrainian.

Key words: idiom, phraseological unit, functions, translation, TV series.

Мета статті полягає в ґрунтовному описі поняття «ідіома», висвітленні основних мовних зворотів у серіалі «Breaking bad», аналізі перекладу українською мовою ідіом і фразеологізмів.

Постановка завдання. У теорії та практиці перекладу ідіом і фразеологізмів із англійської на українську мову є багато не вирішених питань. У вітчизняному перекладознавстві ще не існує комплексного дослідження й остаточного вирішення багатьох проблем, пов'язаних із класифікацією ідіом і фразеологізмів, що й зумовило вибір цієї теми. Відповідно до мети визначено такі завдання: окреслити теоретичні аспекти термінів «ідіома», «фразеологізм», «перекладність»; перерахувати основні функції ідіом; схарактеризувати поняття «перекладність» і «неперекладність»; навести головні приклади перекладу ідіом українською мовою; обґрунтувати концепцію фразеологізмів у серіалі.

Актуальність дослідження. Актуальність теми визначається збільшенням інтересу до проблем відтворення значень ідіоматичних одиниць у перекладі.

Вступ. Одним із найважливіших питань сучасного перекладознавства є вирішення проблеми перекладної адекватності, співвідношення смислу вихідного та цільового текстів і мовленевих засобів, які виражають цей смисл. У межах цих проблем значної значимости набуває питання про відтворення значень ідіоматичних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідіоми та фразеологізми завжди були темою для ґрунтовних досліджень лінгвістів (іноземних: Ш. Баллі, Ф. Зайлер, Л. Сміт, М. Халлідей, Б. Фрейзер, А. Маккай, Р. Хонік, Ч. Філлмор; у вітчизняній лінгвістиці – Є. Поливанов, В. Виноградов, М. Шанський, Н. Амосова, В. Архангельський, А. Кунін, В. Телія, В. Гак, І. Мельчук та ін.). Їхні дослідження є міцним фундаментом для подальшого розвитку цієї науки.

Виклад основного змісту. Ідіома – це слово або словосполучення, фраза, переносне значення якого не відповідає прямому лексичному значенню слів, що входять до її складу. В англійській мові близько 25 000 ідіом. Ідіоми в англійській мові мають особливу синтаксичну структуру. В процесі вивчення ідіом застосовують такі науки, як граматики, стилістика, фонетика, історія, філософія, і т.ін.

В. Виноградов виокремлює 1) внутрішньомовні та 2) міжмовні ідіоми. «Другий тип ідіом характеризують неможливістю «буквального» перекладу» [1, с. 64]. Зауважимо, що поняття «фразеологія» та «ідіоматика» тісно пов'язані, тому дамо визначення терміна «фразеологізм». Концепцію фразеологічних одиниць (фр. *Unité phraséologique*) як стійких словосполучень, зміст яких не трактують зі значень складових його слів, вперше сформулював швейцарський лінгвіст Шарль Баллі в роботі «*Précis de stylistique*», де він протиставив їх іншому типу словосполучень – фразеологічним групам (фр. *Séries phraséologiques*) з варіативним поєднанням компонентів. У лінгвістиці є різні визначення для фразеологізму. На думку В. Ярцевої, фразеологізм (фразеологічна одиниця) – загальна назва семантично пов'язаних сполучень слів і речень, які, на відміну від подібних

за формою семантичних структур, не відтворюються відповідно до загальних закономірностей вибору і комбінації слів при організації висловлювання, а відтворюються у мовленні у фіксованому співвідношенні семантичної структури і певного лексико-семантичного складу [2, с. 559].

Визначаючи ідіому як функційну (більш точно поліфункційну) одиницю, варто написати всі функції, що їй властиві. У науковій літературі зазначають, що ідіоматиці властиві *«зображувальна, експресивна, характеризуюча, ідентифікувальна, мнемотехнічна, евфемістична, криптиалічна, пейоративна, гумористична, когнітивна, емотивно-оцінювальна, етнокультурна, кумулятивна, моделююча тощо»* [5, с. 33].

У контексті фразеологізмів та ідіом доцільно буде сказати про перекладність і неперекладність як складники роботи з цими конструкціями. Зіткнувшись у тексті з ідіоматичністю, перекладач має глибоко проаналізувати контекст ужитку фразеологізму, зіставити потенційний відповідник з уже відомими випадками художніх перекладів творів мовою оригіналу з тим, щоб остаточно утвердитися у його еквівалентності. Мета перекладача – зберегти унікальність тієї чи тієї ідіоми й одночасно зробити її вираження максимально доступним для розуміння представника іншої культури.

Проаналізуймо приклади функціонування та перекладу фразеологічних одиниць у серіалі «Breaking bad» – американській телевізійній кримінальній драмі. Сама ж назва вже є ідіомою. Українською мовою її перекладаємо «пуститися берега», що означає «закинути все, звихнутися», за тлумаченням фразеологічного словника [6, с. 357]. Цей переклад пасує до серіалу, на нашу думку, оскільки його сюжет достатньо гострий і заплутаний.

У загальному серіал наповнений сленгом, розмовним мовленням і ненормативною лексикою. У мовознавстві визначення В. Хомякова звучить так: «Сленг – це відносно стійкий для певного періоду, широко використовуваний, стилістично маркований (знижений) лексичний пласт (іменники, прикметники і дієслова, що позначають побутові предмети, процеси і ознаки), – компонент експресивного просторіччя, що входить в літературну мову, вельми неоднорідний щодо своїх джерел, міри

наближеності до літературного стандарту, володіє пейоративною експресією» [7, с. 43-44].

Розгляньмо найбільш відомі ідіоми з серіалу, з'ясуємо їх значення та переклад:

1) to shut someone out означає «not communicating with someone about your feelings» (informal); «your competition didn't have a chance» (formal)

У перекладі українською цей вираз звучить як «перестань приховувати від мене!»

2) to take a shot at something – «trying something for the first time»

Переклад: спробувати вперше.

3) the boonies – «a place that is out of the civilization» (informal)

Переклад: там, де нога людська не ступала.

4) a basket case – «stressed out person, anxious»

Переклад: боягуз.

5) to turn someone in – «notifying the police that someone had committed a crime (about relatives or neighbours)» (formal)

Переклад: розбазікав поліції.

6) to be back to square one – «a complete failure or breakdown and a person starts from a beginning» (formal and informal)

Переклад: з чистого аркуша.

7) your heart is in the right place – «to care for someone, to have good intentions, but in annoying way»

Переклад: молити Бога за когось.

8) send someone on a trip to Belize – «euphemism for having someone killed»

Переклад: вбити когось.

9) tread lightly – «to behave carefully»

Переклад: ходити навшпиньки.

10) fat stack – «a huge wad of money»

Переклад: величезна пачка грошей.

11) to tie up loose ends – «finishing the last details in the project, final edit» (formal)

Переклад: покласти вишеньку на торті.

12) an R.V. (recreational vehicle) – «a big van where you can live»

Переклад: фургончик.

13) to bide your time – «waiting patiently to do something»

Переклад: терпляче чекати.

14) that`s messed up – «the event is morally terrible, wrong»

Переклад: все йде шкереберть.

15) make yourself at home – «if person wants you to feel comfortable at his or her place»

Переклад: почувайся як удома.

Проаналізувавши ці одиниці та контекст їх ужитку, робимо висновок, що більшість ідіом серіалу «Breaking bad» – дієслівні вирази, які є емоційно забарвленими. Встановлено, що лише на культурному рівні виявляються загальні відмінності, відображені в розбіжностях між парами досліджуваних ідіом. Приклади пар ідіом, наведені нами із 1-3 серій серіалу «Breaking bad», відображають різницю між американськими ідіомами та їх українським перекладом. Дослідження пар ідіом із еквівалентним значенням в серіалі показало те, що два варіанти однієї й тієї ж ідіоми можуть суттєво відрізнятись в різних мовах.

Висновки. Отже, як бачимо з прикладів, найбільшою проблемою під час перекладу ідіом є збереження та правильна передача емоційно-експресивного забарвлення та стилістичного відтінку. Лише у випадку грамотного перекладу буде досягнуто найвищого рівню точності та правильності перекладу, що буде переко-нувати глядача у реальності подій, які відбуваються на екрані.

Література:

1. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография. Москва, 1977. С. 140–161.
2. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. 2-е изд. Москва: Большая рос. 2002. 709 с.
3. Makkaï A. Idiom Structure in English. *Janua linguarum, Series maior* 48. Hague: Mouton. 1972. 371 p.
4. Мізін К. І. Когнітивне підґрунтя ономасіологічної структури компаративних фразеологізмів як мовної універсалії (на матеріалі німецької та української мов). *Мовознавство*. 2006, № 5. С. 73–80.
5. Новохачева Н. Ю. Стилистический прием литературной аллюзии в газетно-публицистическом дискурсе конца XX – начала XXI веков: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 „Русский язык”. Ставрополь, 2005. 31 с.
6. Словник фразеологізмів української мови. Київ: Наук. думка. 2008. 1104 с.
7. Хомяков В. А. Нестандартная лексика в структуре английского языка национального периода: автореф. дис. ... д-ра филол. наук. Ленинград, 1980. С. 5–49.

УДК 811.111'25

Янковець Ірина Русланівна

Національний університет «Острозька академія»

УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ ПОЕЗІЇ РОБЕРТА БЕРНСА

Статтю присвячено дослідженню особливостей поетичного тексту та його перекладу, аналізу стилістичних ознак українського перекладу творів Роберта Бернса, дослідженню особливості перекладу англомовних поетичних творів українською мовою, визначенню структурних та лексичних особливостей віршованих текстів Роберта Бернса у перекладі М. Лукаша та В. Мисика.

Ключові слова: Роберт Бернс, англомовний поетичний текст, М. Лукаш, В. Мисик, перекладознавчий аналіз, структурні та лексичні особливості, стилістичні фігури, бернсознавство.

The article examines the features of the poetic text and its translation, analyzes the stylistic features of the Ukrainian translation of the poetic works by Robert Burns, investigates features of translation of English poetic works into Ukrainian, and determines the structural and lexical features of the poetic texts of Robert Burns translated by M. Lukash and V. Mysyk.

Key words: Robert Burns, English poetic text, M. Lukash, V. Mysyk, translation analysis, structural and lexical features, stylistic figures, Burns studies.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Актуальність проведеного дослідження полягає у важливості визначення структурних, лексичних та семантичних особливостей перекладу віршованого тексту для подальшого розвитку перекладознавства. Проблемою дослідження є неповне вивчення особливостей перекладу українською мовою англомовних поетичних творів, зокрема творів Р. Бернса. Окрім цього, стаття порушує проблему відтворення національної ідентичнос-

ті оригіналу в перекладі. За основу дослідження поетичного тексту взято творчість шотландського поета Роберта Бернса. По-перше, специфіка перекладу поезій Р. Бернса дає можливість більше наблизитись до культури Шотландії. По-друге, якісний переклад допомагає ознайомитися з літературними здобутками інших народів, збагачуючи тим самим свою власну культуру. Український переклад віршів Бернса і є проміжною ланкою, яка сполучає дві культури і є важливим аспектом для дослідження специфіки та стилю перекладу поетичного тексту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою перекладу поетичних текстів займалися такі сучасні науковці як Г. Скалевська, І. Редька, Я. Ляшко, В. Юричкова. Лінгвістичні характеристики поетичних текстів та особливості їх перекладу розглянуто в працях лінгвістів (германістів, україністів та русистів) та перекладознавців, таких як В. Коптілов, В. Комісаров, В. Виноградов, А. Федоров, А. Попович, В. Савчин. Зокрема творчість Роберта Бернса досліджували М. Лукаш, В. Мисик, В. Белінський, С. Орлов, М. Морозов.

Мета статті. Проаналізувати та розкрити базові терміни стосовно поетичного тексту; проаналізувати методологію перекладу художнього віршованого тексту на основі українських перекладів поезії Роберта Бернса, зроблених М. Лукашем та В. Мисиком.

Постановка завдання. Аналіз наукової літератури, яка стосується особливостей перекладу віршованого тексту; аналіз оригіналів віршів англійського поета Р. Бернса та їх перекладів В. Мисика та М. Лукаша.

Виклад основного матеріалу. Насамперед поетичний текст відрізняється від інших типів тексту – прозових, драматичних – своїм ритмізованим та періодичним мовленням. Саме ритміко-синтаксична сегментація тексту, метафоричність, фонетичні засоби та строфіка характеризують поетичне мовлення, роблять його винятковим. Л. І. Белехева визначає поетичний текст як “вид художньої комунікації, спрямованої на розкриття текстової, підтекстової та позатекстової інформації, що стоїть за словесними поетичними образами, котрі її опредметнюють” [1, с.18] Характер поетичного тексту спрямований на задоволення естетичних цінностей у читача, тому синтаксичні одиниці не є

основними – натомість основними є ритмічно організовані одиниці мови [5, с. 54]. Одиницями членування поетичного тексту є строфа, рядок, чотиривірш або двовірш. Найпростішою строфою є дистих – дворядкова строфа; терцет – трирядкова строфа; катрен – чотирьохрядкова; пентина – п'ятирядкова строфа; секстина – шестирядкова строфа; восьмивірш – восьмирядкова строфа [8].

Особливістю поетичного тексту є його мелодійність, яка виникає завдяки рими та ритміці. Рима – це співзвуччя закінчень віршових рядків. Співзвуччя впливає на зміст, емоційне і ритмічне звучання твору, робить його гармонійним. Рима виконує інструментальну, строфотворну, евфонічну, стилістичну, семантичну функції. Особливістю літературної мови, зокрема поетичної, є синтаксичні фігури, які надають емоційного забарвлення тексту, а саме інверсія, тавтологія, антитеза, анаформа, епіфора, асонанс, алітерація. Окрім синтаксичних особливостей, поетичний текст характеризується значним використанням лексичних засобів, які різняться за частотою та сферою вживання. На думку Т. Крайнікової, існує три групи поетичної лексики: номінативна (слова, які вжиті у прямому значенні), тропи (іронія, метафора, персоніфікація та епітети) та забарвлена лексика [7]. До забарвленої лексики відносять архаїзми, неологізми, діалектизми, жаргонізми, варваризми.

Поетичний переклад – це переклад поетичного тексту, створений однією мовою, за допомогою поетичного тексту мови перекладу. Оскільки поетичний текст має певні структурні особливості, зокрема ритмічні, синтаксичні та лексичні, відтворення його у перекладі потребує не лише створення нового поетичного тексту максимально наближеного до оригіналу, а також, за потреби, використання зовсім інших мовних та віршових форм. Відомо, що поетичний текст має позатекстовий зміст, який також необхідно зрозуміти та відтворити в перекладі. На думку В. Комісарова, початковим завданням перекладача є відтворення змісту першотвору. [3, с. 20] Проте часто у поезії присутні ті смислові знаки, які не несуть конкретного денотативного значення, мають ширше розуміння та замисел. Розмір, особлива ритмічна інтонаційність – усе це також має бути враховано при розкритті змістового аспекту поетичної форми. В. Коптілов

стверджує, що перекладатись повинні не слова, рядки, речення чи звуки, а система понять у їх взаємовідношеннях. Він вважає, що надавати суб'єктивного значення одним складникам оригіналу у той же час применшувати інші – неправильно [4, с. 130]. Окрім того, В. Коптілов вважає, що художній переклад, зокрема поетичний, є «складовою частиною духовної культури, отже, він постійно перебуває у сфері ідеологічної боротьби» [7, с. 34].

Варто детальніше розглянути методологію поетичного тексту на прикладі лірики Роберта Бернса. У кожному перекладі творів Р. Бернса віддзеркалюється як ідіостиль автора, так і індивідуальність перекладача. Український перекладач М. Лукаш познайомив українців з творчістю Роберта Бернса. Як і Р. Бернс, М. Лукаш щиро вболівав за національне начало. Він поєднував поетизми з «застарілими», «книжними» словами, рівноцінно відтворюючи стилістичні особливості оригіналу [6]. Можна навести приклад перекладу поезії Р. Бернса «*My heart's in the Highlands*», зробленого М. Лукашем. Кількість строф перекладеного тексту відповідає кількості оригінального твору – обидва катрени, тобто мають чотири строфи. М. Куліш дослівно переклав назву твору, як «*Моє серце в верховині*», зберігши зміст та семантичне значення. Проте далі він оминає слова, які використав автор, зокрема «*a-chasing the deer*», «*following the roe*», не порушуючи при цьому гармонійно-ритмічної структури вірша. Окрім цього, М. Лукаш використовує слово «*верховина*», як відповідник до англійського «*highlands*». Імовірно, що Р. Бернс мав на увазі саме Гайлендс, рівнинну й гористу частину Шотландії. Проте перекладач надав цьому слову загального значення «*верховини*», знову ж таки українізувавши текст. Можна зробити висновок, що саме українізація першотворів є частиною перекладацького стилю Лукаша. Незважаючи на те, що М. Лукаш намагався наблизити свій переклад віршу «*My heart's in the Highlands*» до оригіналу ритмічно та структурно, він не відтворив тієї національної думки, яку намагався висвітлити Р. Бернс – любов до шотландських гір та рідного краю.

Значний внесок у розвиток бернсіани зробив Василь Мисик, український перекладач та майстер поетичних інтерпретацій. Відомо, що В. Мисик, окрім перекладацької діяльності, захоплювався також написанням поезії. Якщо його поетична творчість

вітаїстично-романтична [2, с. 84], то перекладацька діяльність – безстильова. Можна проаналізувати переклад В. Мисика поетичного тексту Р. Бернса «*A Red, Red Rose*». Обидва варіанти і оригінальний, і перекладений є катренами, тобто мають чотири строфи. Римування у обидвох віршах ABCB, перший і третій рядок у чотирьох строфах не римуються: В. Мисик використовує наближене до першоджерела римування, аби зберегти ритмічну структуру англійського варіанту у своєму перекладі. Р. Бернс у своєму вірші описує любов до коханої дівчини, звертаючись «*O my Luve*», де слово «*luve*» – шотландський діалектизм. В. Мисик зберігає семантичне значення слів у своєму перекладі. Поезія Р. Бернса багата на символізми, винятковим для автора є слово троянда (*rose*), символічне значення якого може бути двозначним: перше значення – любов, а червоний колір означає саме щиру любов, друге значення – недовговічність любові, адже квіти швидко в'януть. В. Мисик зовсім оминув слово «троянда» у перекладі, використавши натомість слово «рожа», що відноситься до родини мальвових, а не розових, як троянда.

Висновки. Досліджено особливості поетичного тексту, а також особливості перекладу поетичного тексту, який є проміжною ланкою між двох культур, а саме – шотландською та українською. Досліджено, що поетичні тексти Р. Бернса є мелодійними, а також мають сильний естетичний вплив на реципієнта, який не завжди вдається зберегти при перекладі на іншу мову. На основі двох варіантів перекладів творів Р. Бернса, зроблених М. Лукашем та В. Мисиком, були визначені подібності та відмінності між оригіналом та перекладом на методологічному рівні, а саме: обидва варіанти перекладу структурно та інтонаційно наближені до оригіналу, містять у собі відповідні стилістичні та лексичні фігури, які представлені у першоджерелі. Обидвом перекладачам вдалось відтворити настрій поезії за допомогою використання українських лексичних відповідників – гіпербол, порівнянь, метафор та повторень окремих звуків та слів. Аналіз українських перекладів М. Лукаша та В. Мисика також довів, що перекладачі провели відбір мовних засобів та послуговувались великим запасом лексико-семантичних та інтонаційних реалій української мови. За допомогою контрастивно – перекладацького методу доведено, що перекладацький стиль у кожного різний:

переклад М. Лукаша набуває суто українського сенсу, оминаючи національну позицію, зміст та ідею автора першоджерела. Натомість В. Мисику у своєму перекладі вдалося максимально наближено відворити стилістичні особливості та зміст оригіналу.

Перспектива подальшого наукового дослідження. Проведене дослідження надає більше можливостей для майбутнього аналізу перекладів поетичних текстів, яке спрямоване на створення загальної картини їх функціонування як засобів міжкультурної комунікації.

Література:

1. Белехова Л. І. Інтерпретація поетичного тексту в когнітивному ракурсі. Нова філологія. Запоріжжя : ЗНУ, 2009. С. 12–18.

2. Гриців Н. М. Творча особистість Василя Мисика як перекладача в контексті української культури ХХ сторіччя : дис. ... канд. філ. наук. Львів, 2015. С. 84–85.

3. Комиссаров В. И. Перевод и языковое посредничество. Тетради переводчика. Москва, 1984. С. 19–22.

4. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу. Київ, 1971. С. 34–130.

5. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ: Видавництво при київському державному університеті видавничого об'єднання «Вища Школа», 1982. 34 с.

6. Савчин В. Р. Новаторство Миколи Лукаша в історії українського художнього перекладу : автореф. дис. ... канд. філ. наук. Київ, 2006.

7. Ференц Н. С. Основи літературознавства. 2011. URL: https://ukrlit.net/info/literary_1/45.html (дата звернення: 15.03.2021).

8. Шевельова-Гаркуша Н. В. Семантичні та функціональні особливості ритміко-синтаксичної організації текстів сучасної американської поезії. *Науковий вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер. : Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов : зб. наук. праць.* Харків : Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. № 896, Вип. 61. С. 137–143.

УДК 811.111 81`25

Ярошук Ірина Сергіївна

Національний університет «Острозька академія»

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

У статті досліджуються проблеми перекладу художньої прози, розглянуто аспекти художнього перекладу як одного із головних способів міжнародної комунікації, що збагачує знання, культуру та історію. Проаналізовано одні із основних проблем перекладу художньої прози.

Ключові слова: художній переклад, функції перекладу, різновиди перекладу, перекладацькі трансформації, структура перекладу.

The article examines the problems of translation of fiction, considers aspects of literary translation as one of the main ways of international communication, which enriches knowledge, culture and history. One of the main problems of translation of fiction is analyzed.

Key words: literary translation, translation functions, types of translation, translation transformations, translation structure.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Однією з актуальних проблем сьогоденного літературознавства являється художній переклад, що може не лише порівнювати оригінал і відповідник, а й осмислювати процес перекладу, але й ланцюг інших різних питань. Завжди є потреба у комунікації між різними народами і пізнання їхньої культури та особливостей мови. Художній переклад класичних творів видатних митців з оригіналу на мову перекладу дає можливість новому поколінню пізнати історію світу та історію прози. Знайомство з роботами майстрів та переклад їхніх робіт являється культурно-історичним процесом і без цього неможливо уявити сучасний світ. Переклад повинен бути провідником, носієм та відкривачем найціннішої інформації для всіх народів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемою перекладу художньої прози та її функцій працювали такі дослідники та філологи, як Б. Ярхо, П. Медведєв, М. Бахтін. У літературознавчих дослідженнях науковці розглядали зовнішню формальну побудову художнього твору, композицію тлумачення та архітекτονіку поезій у художньому перекладі [5, с. 34].

Мета: проаналізувати методологію та проблеми художнього перекладу.

Завдання: визначити термін «Художній переклад», проаналізувати проблематику художнього перекладу

Виклад основного матеріалу. Основною метою перекладу є забезпечення адекватності та правильної еквівалентності. Для досягнення адекватного перекладу з однієї мови на іншу перекладачеві необхідно:

- осмислити семантичний, синтаксичний і прагматичний аспекти тексту;
- релевантно передати всі основні види інформації: семантичну, структурну і прагматичну.

Щоб зберегти творчу своєрідність, зміст та стилістику, перекладач дотримується і балансує між двома головними аспектами:

1. Наближеність перекладу до тексту оригіналу
2. Правильне співвідношення культур під час перекладу

Один із головних чинників перекладу є правильне застосування різноманітних перекладацьких трансформацій. Синтаксичні трансформації – це зміна синтаксичних функцій словосполучень, слів та синтаксичних конструкцій. Всі види синтаксичної трансформації при перекладі можна поділити на чотири типи, а саме:

- нульова трансформація;
- заміна;
- перестановка;
- трансформації синтаксичних конструкцій.

В процесі перекладу важливу роль відіграють граматичні трансформації, перетворення речення з англійської у різні синтаксичні структури, що притаманні українській мові.

В художніх творах слова виконують не тільки інформативну, а також і естетичну функцію. Застосування різних засобів, сти-

лістичних фігур, щоб посилити виразність. Під час перекладу перекладач копіює стилістичний прийом оригіналу, або якщо це неможливо, перекладач створює власні стилістичні засоби в тексті перекладу та зберігає аналогічний ефект під час передачі таких художніх засобів як:

- Порівняння
- Епітети
- Метафори
- Оксюмори

Особлива складність полягає в передачі характерного мовлення персонажів. Зазвичай діалектні, жаргонні та фольклорні елементи є неперекладними.

Один із найскладніших перекладів це художній переклад, адже відображення художньо-естетичних впливів на читача є головною функцією цього виду перекладу. В художньому перекладі присутні не лише експліцитні явища, втілені у семантику, стилістику чи синтаксисі, але й своєріді колориту оригінального твору, участь індивідуалізованого розуміння об'єктивних реалій автором, тобто те, що, на перший вигляд, є прихованим від очей.

Художній текст може містити будь-який вид інформації, впливати на почуття і емоції, а також виконувати естетичну функцію. Для цього автор такого тексту наповнює його різними засобами виразності, що саме по собі представляє велику складність для перекладача, так як необхідно не тільки передати зміст написаного, але і постаратися зберегти емоційне забарвлення. Таким чином, від перекладача художнього тексту залежить те, як твір буде сприйнято читачем.

Для більш адекватного перекладу художнього тексту використовуються особливі способи перекладу – перекладацькі трансформації. це способи перекладу, які застосовуються при відсутності еквівалентів або при неможливості використання даних в словнику відповідностей. П. Топер поділяє перекладацькі трансформації на лексичні, граматичні та лексико-граматичні [7, с. 94].

Інокли у перекладі через невідповідності з точки зору контексту та значення не можуть бути використанні відповідники певного слова оригіналу, в такому випадку застосовуються лек-

сичні трансформації. Лексичні елементи неможливо перекладати окремо від тексту та речення. Важливо вміти підбирати контекстуальні відповідники слів. Конкретизація значення – це лексична трансформація, де слова ширшої семантики оригіналі замінюється словом вузької семантики [8, с. 377].

Перекладач художніх текстів повинен бути певною мірою дослідником. Важко перекладати текст іншої епохи, іншої культури, якщо ви не знайомі з її особливостями. Перекладач повинен примудритися переробити текст так, щоб він зберіг свій первозданий шарм, але залишився цікавим для читача, що говорить на іншій мові.

Висновки. Отже переклад та образи художньої літератури засновані на мовних категоріях, і зв'язок між ними тісний і безпосередній. Це відрізняє художню літературу від літератури наукової, ділової документації, газетної інформації, де мовна форма, що служить для вираження поняття, грає менш активну роль або нейтральну. У художній літературі мовна форма може вступати в виключно активній взаємодії з вмістом образу або всією системою образів, обумовлюючи характер їх осмислення. Саме поняття змісту в художній літературі є більш складним, ніж в науковій літературі або діловому документі, воно охоплює не тільки матеріально-логічну, ідейно-пізнавальну сторону висловлювання, але і його емоційну насиченість, здатність взаємодіяти не тільки на розум, але і на почуття читача.

Перспектива подальшого наукового дослідження даної теми пов'язуємо з подальшим вивченням проблем та особливостей художнього перекладу та дослідження функцій перекладу, адже це є важливою частиною в комунікації між народами світу та їх культурою.

Література:

1. Тамарченко Н. Д. Теория литературы. Том 1. Теория художественного дискурса. Теоретическая поэтика. 2002. 320 с.
2. Казакова Т. А. Практические основы перевода. English – Russian : учебн. пособие, 2002. 320 с.
3. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : учеб. пособие. Москва : ЭТС, 2001. 424 с.
4. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) учеб. пособие. 5-е изд. Москва : ООО Филология три, 2002. 416 с.

5. Качуровський І. В. Генерика і архітектоніка. Кн. II. Київ : Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 376 с.
6. Приходько В. Б. Переклад як інтерпретація. *Вісник ЖДУ ім. Івана Франка*. 2004. № 16. С. 17–19.
7. Комиссаров В. И. Общая теория перевода : учеб. пособие. Москва : ЧеРо, 1999. 136 с.
8. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підручник. 5-те вид., виправ. і допов. Вінниця: Нова Книга, 2017. 448 с.

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

*Збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної
студентської інтернет-конференції*

(м. Острозьк, 19 травня 2021 року)

Редакційна колегія: *Анатолій Худолій, Інна Ковальчук*
Комп'ютерна верстка *Наталії Крушинської*

Формат 42x30/4. Ум. друк. арк. 6,28. Зам. № 50–21.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура «Cambria».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острозьк, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.

Виготовлено ФОП Свинарчук М. В.,
Тел. (+38068) 68 35 800, e-mail: 35800@ukr.net.